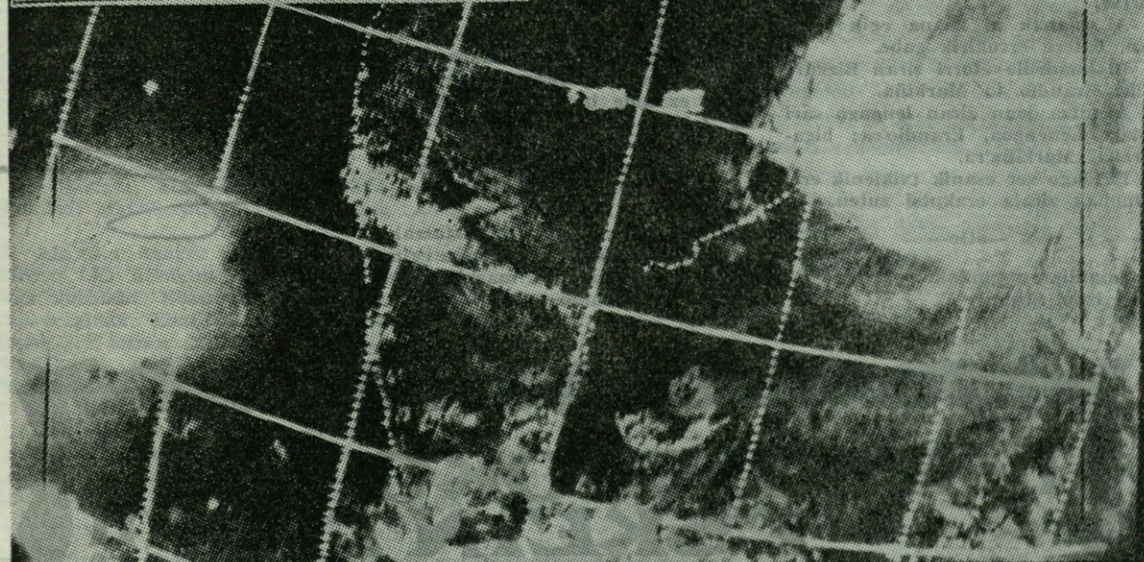
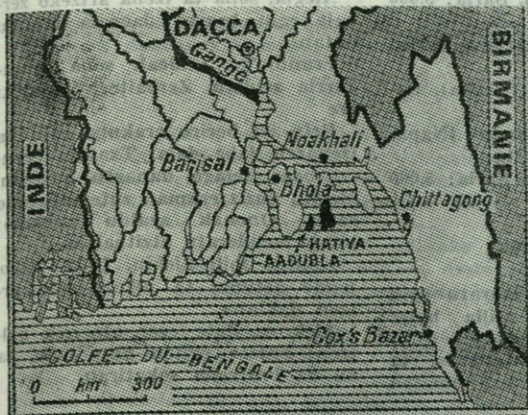

zeruko ARGIA

IDAZKOLA TA BANAKOLA: OKENDO, 22 - SAN SEBASTIAN - TEL. 26666 - PREZIOA 6 PEZETA

PAKISTANGO ZORIGAITZA

MUNDUKO PROLETARIOAK

Pakistan, 120ren bat milloi bizilagun dituen republika da. Jende auetatik gehienak musulmanak dira, ain zuzen, Indiako inperioa zatitu zanean atzerititik lur auetara ihes etorriak. Sortaldeko Pakistanek, Sartaldekoak baino askoz bizilagun gehiago du, nahiz eta lurrak sei aldiz txikiagoak izan (142.000 km²).

Bengalako arderdia Ganjes-en ibai-artearen zati bat da, arroza ugari ematen duana.

Sartaldeko Pakistan berriz basamortu antzekoa da; 60ren bat milloi bizilagun ditu; Indus ibaia bultzitzen dituan lurrek ematen duten garia da bere aberastasun guztia. Pakistanek iru iri nagusi ditu: Rawalpindi ta Islamabad Sartaldean eta Dacca Sortaldean. Bi milia kilometrotako tartea dago Sortaldeko Pakistanekin Sartaldeko.

Ezinezkoa da tropikotik etorritako aize gogor orrek Pakistan aldean zenbaterainoko kalteak egin dituan neurtzea. Goiko irudian ikusten da zurrumbillo ikaragarria.

Azaro ontako 13a egun negargarria bezela pasako da kondairara. Or dabil illargian bere oinak jarritik rusoe bali duten tresna arri-garria. Berak egindako argazkiak diotenez, Bengala itsas-kolkotan erota ikusten dira gizon-emakume pakistandarrek, millaka gorputz il berri oien tartean arnasarik ba ote dan miazten. Erotuta.

Ostiko galanta ematen digute gaur bi ikuspegi auek: Alde bate-tik, gizonaren jakintzak sortutako teknika ikusgarria eta bestetik, pertsona izateko behar beharrezko ditugun zenbait gauza aurrera eramateko ez gerala nor. Or ari gera zeru lurrak bat egiten, menperatzen, ainbeste eta ainbeste gizon,

emakume eta aur zakar utsa balira bezala, ibai aundiaren ur-azalean usteltzen ari diran bitartean. Oraindik bizi diranak goseak edo gaitzak ilko ez ote dituan beldur gera danok. Nahiko laguntza iritxi-ko ahal zaie?

Naike kezka izan ahal dute XX-garren gizaldiko muin jakintsuak gizarajo auei azkar, garaiz, behar duten laguntza eramateko? Izarretan nagusi dan gizona ez ote da oraindik morroi lurrean?

Ez da izango erraza alako gaitzari erremedio ona jartzea. Tropikotik datozen aize-bolada auek nolaz urrutiratu ditezkean oraindik gizonak ez daki. Eta alako naigabeetan benetako laguntza egokia garaiz eramatera ere oraindik ez da iritxi: Sendagileak, botikak, janariak, jantziak, bat batean lurri-rako edozein lekutan eta behar aineko neurrian jartzea, ez da oraindik lortu. Ildakoei lurra eman, gaitzari bideak moztu, bizi diranei etxea, gaixoei, gaixotetxea.

«Gurutze Gorria» dala, UNICEF dala, ez dira inolaz ere nahikoa Pakistanen gertatu dan bezalako zorizaitzak menperatzeko. Mundu guztiko gobernuak eta ONUk berak asoaldidanik jarriak behar zituzten oinarri batzuek alako gertaerari erantzun egoki bat emateko.

Mutil sail galantak, tarteka tarteka serbitzu auek behar dan lekuetan egiteko prest izan behar litzuke; mundu guztiko mutilak artarako prestatuak. Helikopteroak, millaka behar lirake, zeruaren zehar Pakistani laguntza eramateko. Nazio-arteko laguntzak eratu eta enokitu, gaurko tekniko-mundu onak dezakean neurrian.

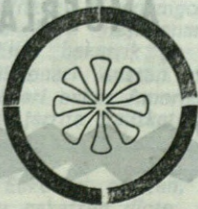
Baiña gai auek ahaztu aixa asko egiten dira.

Sortaldeko Pakistanen gertatutako zorizaitza, oraindaiño gertatu diran aundienetako bezala jotzen da eta ala ere beldur gera, ain urrutiko lurraldeetako miñak ez diola ez Europari ez Amerikari (eta or sartzen ditugu munduko bi AUNDIAK) lo aundirik galeraziko. Ezagutu, jakin, egiten dira gertatutakoak, baiña zenbat eta urrutia, orduan eta otzago uzten gaituzte.

Eta ez ahal da okerrera orain iltzat jotzen ditugun pakistan gizarajo auek irugarren edo laugarren mailako illak dirala? Pakistanarrak... urrutikoak, pobreak... ain gaizki bizi ziranak... utsa. Eta ingelesak izan balira? Edo frantsesak edo amerikarrak?

Erri aberatsen begietarako, badi-rudi erri pobreak, jende mixera-bleak, «normalki» erotzen dirala zorizaitzoaren eskuetan. Eta orrengatik bere bizitza obetzeko ez dago gehiegi kezkatu beharrik. Oiek dira munduko proletarioak, erdi-abereak. Besteak ordea... gizarte industria-leko gizonak!

Lan bat degu beharrezkoa: Gure burutik eskema auek botatzea. Gizon baten eriotzak, azaroaren 12an, munduko indartsu guziak bildu ditu Parisen. Egun baterako besterik ez bazan ere, grina txar asko ahaztu egin ziran garai artan. Eta urregio egunean il ziran millaka anaien eriotzak ez ahal du izango nazio-arteko laguntza egoki bat jartzeko ainbeste indar?

NON ZER

- ESKUTITZ BAT AITA SANTUARI
Arostegik ... 3 garrenean
- URRE-EZTIAK LANDAN
Larresorok ... 3 garrenean
- NORI SINETS?
Altunak ... 4 garrenean
- ELKARTASUNEAN INDAR
Elustondok ... 5 garrenean
- LIBURUAK ... 7 garrenean

Donostiako Gotzaiak eta Bilboko A.A.'k batera egin-dako eskutitza

Bilbo'ko ta Donostia'ko gure elizbarrutietako apaiz, erlijioso ta se-kularrai: JAUNAREN PAKEA.

Eliz-urtea itxizten duan Kristo Errege-egunaren bezperan egiten dizutegu eskutitz au. Eta nai degu, jaiegun ontako Meza guztietan, omilia orde, irakurtzea.

Eskutitza bi Gotzaiak alkarturik eginarazi digu Burgos'ko "Capitania General"-ean laister: egingo dan "31/69 Consejo de Guerra" gure bi elizbarrutiak ikara batean dauzkalako. Ikara ori gero ta nabarmenago agiri da azken aste auetan. Eta gure elizbarrutien une larri au, Kristo Erregeren jai onek darion eta eskatzen duan giroan igarotzen lagundu nai dizutegu.

Une ontan, ez degu auzi zail, naastu ta estu onen alderdi guztiak, sinismenaren argitan azter-tzeko asmorik. Ari gera, bai, lan ori arreta aundiz egiten. Gure Apaiz-Batzorde Nagusiak laguntzen digute ontan, beren iritziak emanaz eta gurekin lan egin. Bai-ñan, zuen Artzai ta animen Zain-dari geranez, nabari degun biotz-ikara dala-ta, beartuak arkitzen gera, berealako batean gai oni bu-ruz zenbait gauza egin nai ditugu:

—Zuen Gotzai bezela zer egin degun eta zer egiten ari geran agertu;

—Eliztar batek nola jokatu bear duan esan; eta

—Kristo Errege-egunak zabaltzen dituan giroari ta erakutsiai jarrai-tzeko eskatu, orrela bakoitzak gure biotzean eta guztiok gizartean, zuzentasun, maitasun eta pake-bi-dean aurrera egin dezagun.

BERRI-EMATEA

I.—"Consejo de Guerra" dalako ori atek itxita egitekoa zan, au-zipetuetako bi apaizak diralako —bat gipuzkoarra, ta bestea bizkaitarra— Konkordatoak galerazia baitauka eliz-gizonen auzien edo-zein berri zabaltzea. Konkordato-aren erabaki ori eliz-gizon ez dira-entzat kaltegarri izango zala uste izan degu. Eta, gure bi apaiz oiekin bat arturik, auzia ate-zabalik izan dedilla eskatu genduan. Aita Santuak eta Gobernuak, biak ontzat eman dute eskabide ori. Eta poz-pozik esaten dizutegu au, puntu au dala-ta auzipetuak berak, kris-tau askok eta, batez ere, apaizak, arrazoi guztiarekin zuen kezka agertzen zenduten-eta.

II.—Baita ere bein da berriz jo degu Estatu'ko Buruzagi Nagusia-rengana eta bere Gobernuarengana, juizio au oi dan Auzitegian egin dedilla eskatzeko, ta ez "Consejo de Guerra" baten aurrean. Zergaitik ori? Alde batetik, zigori aundienak eman nai zaizkion txarkeria edo delitua egin zanean, "Decreto-Ley contra bandidaje y el terrorismo" deritzan lege gogorra indar batean etzegolako; ta, bestetik, guztiekiko Auzitegiaren egiten diran juizioetan, auzipetuen alde obekiago egin ditekialako ta, ala nai izan ezker, Auzian gora jo ditekialako ere bai.

Ez degu eskatzen, jakiña, egin dala argi ta garbi egiztatzan dan gaiztakeririk zigortu gabe uzteko. Beste au bakarrik eskatzen degu: Zuzentasuna, oi dan Auzitegiaren bidez egin dedilla. Eta uste degu, au eskatzean, gure Artzain-lanari dagokion serbitzua egiten degula, bai auzipetuen onerako ta bai gure gizarte-bizitzaren onerako. Au guz-tia esaten dizutegu, zuek gurekin osatzen deuten elizbarrutiaren ize-nean egin ditugun ibili ta lanen jakiñean egon zaitezten; eta, ba-tez ere, zuei dei au egiteko: guk dauzkagun kezka ta buruaustetan gure lagun izan zaitezten, eta gu-re ibilliak eta lanak ondoren ona izateko eska dezazuten.

III.—Azkenik, eskatu degu, juizioa egiten dan bezela egiten dala, norbait eriotzera galdua izango ba-litz —seirentzat eskatzen baidu Fiskalak eriotza— aldatua izan de-dilla zigori ori. Irudituko zaizute, bear bada, gure eskabide au leene-gi egin degula. Guk uste izan degu obe dala orrela egitea; era ortan egiten diran militar-juizio "sumari-simo" oietan, bein sententzia eman ezker, azkar betetzen dala-ko. Eriotzara galduak arki ditez-kenenganako ta oien familienga-nako kristau-maitasunak, eta gure erriarentzat pakea irixteko gogo biziak bultzat digute ori eskatzera. Berriro ere gauza bat eskatzen di-zutegu: zuen Gotzaiakin biotz ba-teko izanaz, eta diranak dirala auzi ortan sortu ditezken gorabe-rai buruz zutako bakoitzak izan ditzakezen iritziak, oitutz egin dezaiozuela Jaungoikoari, gure elizbarrutietan ez dedin odol-tanto bat geliago ixuri ez indarkeriaren bidez, ez auzi-ondoren bete ditez-ken sententzien bidez.

GURE JOKABIDEA

Aureko argitasun oiek eman on-doren, gure jokabidea zer-nolako izan bear duan gogoratu nai dizu-tegu, gure ustez une onetan ga-rantzai aundikoa baita jokabide ori.

I.—Berriz ere gaitzesten ditugu ta txartzat ematen era guztietako indarkeriak; bai erakundeetatik da-tozenak, bai erakundeen aurka er-biltzen diranak, baita okerkeria menderatzeko egiten diranak, edo erderaz esateko "violencias estruc-turales, subversivas y represivas". Guzti ontan bat gatoz, VI-garren Paulo Aita Santuak bein ta berriz eman dituan erakutsi argi ta gar-biekin.

II.—Apaizai ta apaiz ez diranai eskatzen diegu, elizbarrutian ema-ten diran argitasun eta arauakin bat-egini iraun dezatela, eta oien kontra diran jokabideen alde ez dezatela ezertxo ere egin, apaiz bezela edo kristau bezela une onetan daukaten erantzunkizunari zint-tze jarraitu nai badiote.

III.—Beartuak gaude, ondoren ipintzen ditugun auek Elizaren go-goko ez dirala argi ta garbi esa-teko: elizak-artzea, "eukaristi-opo-rak" deritzatenak, alderdi bateko eta besteko idazki edo izketak, naiz

2'gn orrian jarraitazendu

Donostiako Gotzaiak...

(2'gn orrialdean asiera)

bakarka naiz taldeka egiñak, orla-koetan grina eta egiak erdizka esateak, gauzak eta gertaerak batekoz-besteratu egiten bai-dituzte eta burubitzak naustu.

IV.—Gure kristau jokabideak, gauzak zintzoki aztertzeraz eraman bear gaitu, eta aspergabe oititz apala egitera, bakoitzak ala taldeak zertan aldatu-bearra daukagun ezagutzeko asmoz, orrela egin dezagun egunetik egunera Eliza bat "orain-aldian eta gero-aldian ausartago itsatsia...", beartsua eta agin-pide-gogo ta lokarrik gabe serbitzari izan bear duala dakiana... bere dotriñaren argia, bere kontseju egokiak bere erakutsi berriztatzaileak eta bere seme-alaben lan jatorra oparo ta esku zabalez emango digun Ama ta Erakuslea". Orixe eskatu zigun, ain zuzen, guri, Aita Santuak, joan dan Iraillaren 28-ko Itzaldian.

BIZI GAITEZEN PAKEAN, ZUZENBIDEZ ETA MAITASUNEZ

Eskutitz onen asieran esan bezela, Kristo Errege-egunaren bezperan idazten dizutegu. Ez da naikoa, egun ontan "Gora Kristo Errege" oju-egitea. Bere Erregetza ekarri bear degu gogora, Mezetako Sagara-aurrean dionez "egi ta biziaren Erregetza; santutasun eta graziaren Erregetza: zuzenbide, maitasun eta pakearen Erregetza". Gure elizbarrutiak nausturik dauzkaten auzi-mauziak —ta auek dirala-ta ari gera zuei idazten—, garbi agertzen digute asko palta zaigula, Jesus Maixu duan Egian, Iturri duan grazian, Aren Erreñuko erakutsi nagusi diran zuzenbidean eta maitasunean bete-betean bizitzeko. Orregatik, ez degu irixten Ark bakarrik eman dezaiguen pakea (cfr. Jn. 14, 27). Eta, ala ere, pake ori —zuzenbidearen ondorio dan egiazko pake ori— da gure ametsik aundiena. Guztioek irrikatzen degu biotz barru-barruan, diranak dirala gure arteko bereiztasunak, naiz jakintza, naiz gizarte, naiz ekonomia, naiz politika-sailletan, eta abar. "Pakea, pakea!", diogu guk ere, Igarlearekin. Guztioek nai degu pakea. "Eta ez dago pakerik" (Jer. 6, 14). Ba degu erri-zuzendaritza bat, ta agintariak ditu zaintzaile. Baiña erri-zuzendaritza ori, bakarrik, ez da pakea; pakearen alde bat baizik.

Orregatik, pakearen aurka diran gure pekatuen azterketa egiteko eskatzen dizutegu, orrelako pekatuak Jaunaren Erregetzaren aurka baitira beti; eta Bera de "gure Pakea" (Ef. 2, 14). Guztiei —apaiz, erlijioso, sekular, agintari ta mende-ko, aberats eta beartsu; nai duanak nai duan iritzia izateko eta agertzeko eskubidea Jaungoikoak utzi digun milla gauzatan alde batekoak ala bestekoak zeratenoi— guzti-guztioi eskatzen dizutegu, biotz berritzeko ta bide onean sartzeko pake-egille izan gaitzen. Ez dago bide oberik. Kristo gure Erregeren jaiegun au ospatzako: Beragan inisten degu fede biziz, Bera maite nai degu biotz-biotzez, eta Bere zuzentasun eta maitasun-aginduak dira Ebanjelio guztiaaren mami. Guztioek bete bear ditugu aginduok, bakoitzak bere bizitan, gero gizarte-bizitzara eramateko alegindua gaitzen; orrela, bidgabe-keri ta gorroto guztietatik garbiturik, mundu osoa Kristogan aldatu dedin, eta obetu.

Orregatik, bijoakio Aitari Espirituagun, Kristo, gure Errege ta gure Pakearen bitartez, oititz sutu bat asmo oietarako, bein ere baiño estuagoak eta bearragoak orain baidira gure artean, Donostiako eta Bilboko gure Elizen egun garrazt auetan. Eta izan bekigu bitarteko, Jaungoikoaren aurrean, Arantzazu-n eta Begoña-n Erregeña degun Ama Birjiña.

Donostian eta Bilbon, 1970-ko Azaroaren 21-ean.

Jacinto, Donostiako Gotzaiak
Jose Maria, Bilboko A.A.

NERE BORDATXOTIK

TXOMIN GARMENDIA

Ezaguna da euskaldun artean Txomin Garmendia, Berrobi'ko bertsolaria.

Tarteka-marteka oso bakan bederen, irakurri izan ditugu arek jarritako bertsoak.

Baiña, aotik aorakiko bertsolaria izanik, plazako bertsolaria, alegia, ez ainbat zaletasun nunbait luma eskuetan artzeko.

Berdin gertatzen zaie, Uztapide, Lasarte, Lizaso, Agirre, ta beste alibat bertsolariari.

Oraingoan, Garmendia'k, idatzitako bertsoak bidali dizkigu, "Zeruko Argia'n" ostarurik eman nai bagenie.

Bai poz askorik!

Lan eder, onurakor eta baliozkoa egingo luteke gure plaza-bertsolaria, burura sortutakoak paperera aldatuko balituzte.

Pedro Mari Oraño batek bere garaian jokabide ori artu espalu, aren izenik etzan entzungo gaur gure artean.

Berdin esan nezake "Xenpelar'ez ere.

ASKO EZ AL GERA JETXI?

Garmendia oso alai datorrenik ezin esan.

Gaurko Euskalerrian somatzen duan giroa etzaio atsegin.

"Arrokeri ugari ta maitasun gutxi" dagoala eanaz bukatzen du bere lenen bertsoa.

Doñua: "Aizak, i, mutil mañontzi"...

—oOo—

Iru edo lau iritzi eman gabe ezin utzi, bestela damu izango nuke biar edo etzi; orrenbeste "baile-itxi", asko ez al gera jetxi? arrokeria ugari baiña maitetasun gutxi.

—oOo—

"Baile-itxi" itzak (sala de fiestas) edo dalakoak salatzen ditu. Maitasunik ezipada arantza tartean gabiltzala, agertuko digu bigarren ale ontan.

—oOo—

Neska-mutillan artean gizartearen kaltean, moda berriak indartu dira kaleak betean; bizi nai baratz batean pentsatzen jarri gaiten, maitetasunik ezipada gabiltz arantza tartean.

—oOo—

Amets aldrebesak dabizkigula sarri. Zeintzuk diran ere esaten du bertsolariak. Pentsamentu bat sakontzen du beti.

Txar guzien sustraia maitasunik ezean dago Garmendia'rentzat.

—oOo—

Guk daduzkagun ametsak sarri dira aldrebesak, geure erri ta geure izkuntza aztutzen errezak; kalera joateko presak etxeratutzen nekezak... O, zenbat kalte egiten duan maitasunik ezak!

—oOo—

Alperrik gabiltzala. Artu dugun bidetik zorionik ez dugula aurkituko.

Garmendia'k ba-daki egi bi esaten dituanari sermoillari kutsua ematen zalola, ori milla urtez atzerago bizitzea balitz bezela.

Ez da izutzen ordea Berrobi'ko semea esames batzuegatik.

Asieratik dionez, iritziak eman-go espalitu "damu izango luke biar edo etzi".

—oOo—

Moda berrian jokatu lengo dana zokoratu, txantxo gisara lenengo jantzi, urrena drogatu; Jaunak, ainbeste pekatu nundik da gureganatu? bide ortatik zorionikan guk ezin topatu.

—oOo—

Nungo semeak geran ez dezagula aztu, eskatzen digu bertsolariak.

Ez dakit kasorik egingo diogun Garmendia'ri. Arek bete du bere egitekoa.

Biotzak agintzen ziona egindu. Euskaldun ozo ta jator baten biotza da bertso auen bidez agirian ikusi duguna.

—oOo—

Zer etorkizun dauzkagun, zer egiteko daukagun, gure oiturak eta izkuntza baiño oberik nun? Errian egiñik lagun, maitatuz jator da txukun, nungo seme ta alabak geran aztu ez dezagun.

BIZKAITARRAK NAGUSI

Esaten ari nintzan Zarautz'ko Zinema pelotalekua txikiagi izango zala joan dan igandeko ikuskizunerako. Euskalerriko Txapelketa baizan Sokatiran.

Lepaezurreraiño bete zan goi ta-be, aurre ta atze, esker eta eskubi. Bai jaialdi bikaiña eskeini ere jendeari!

Andik aurrera ez dago ezer geiago eskatzerik. Itz emanda zeuden amabi taldeak, kuadrillak, an azaldi ziran zituzten almenak erakustera. Inork etzuan ezer gorde. Ez orixe!

Al zuanak al zuana egin zuan an, batere errukirik gabe.

Bi kuadrilla etorri ziran Bizkaitik: Erandio ta Markiña.

Aruntza joan ziran lenengo sari biak. Lenengoa, Erandio'ra; bigarrena, Markiña'ra.

Ez dago zer esanik txikienik ere. Onenak zirala erakutsi zuten.

—oOo—

Jaialdiaren emankizuna era on-tan izan zan:

Lenen, Erandio'ko taldea. Saria: 15.000 peza ta esku-erakutsia.

Bigaren, Markiña'ko taldea. Saria: 10.000 peza ta esku-erakutsia.

Irugarren, Zarautz A taldea. Saria: 8.000 peza ta esku-erakutsia.

Laugarren, Zarautz B taldea. Saria: 7.000 peza ta esku-erakutsia.

Bosgarren, Arzeniaga'ko taldea (Araba). Saria: 6.000 peza ta esku-erakutsia.

Seigarren, Irun'go taldea. Saria: 5.000 peza ta esku-erakutsia.

Zazpigarren, Zaldibia. Saria: 5.000 peza.

Zortzigarren, Ernani. Saria: 5.000 peza.

Bederatzigarren, Eskoriaza. Saria: 5.000 peza.

Amargarren, Llodio (Araba). Saria: 5.000 peza.

Amaikagarren, Elizondo (Nafarroa). Saria: 5.000 peza.

Amabigarren, Arrua. Saria: 5.000 peza.

AIEK GIZON PUSKAK!

Begiratu utsarekin ikaratu egin bear. Aiek puskak, milla bider esanda ere!

Ni aunditza jotzen naute, ta aien ondoan mutiko bat ematen nuan.

Burrugarrik estuen eta zoragarriena Markiña'ko taldeak eta Zarautz A taldeak eskeinitakoa izan zan. Ainbat denboran egon zan soka, ez alde batera ta ez bestera. Zeiñek asma irabazle nor izan zitekean!

Lenengo txandan zarautzarrak nagusitu. Gero, tokiz aldatuta, markiñarrak.

Baiña, markiñarrak zarautzarrak menderatzen denbora gutxiago egin zuten, zarautzarrak markiñarrak menderatzen baiño.

Argatik pasa zan Markiña aurrera. "Leon-Castillo" bat bezela izan zala esan bear. Aietxek bai alkarrentzat modukoak!

Frontoiak erori bear zuala zirudian. Ez dakit sekula inun entzun dedan alako zaratarik, oiurik eta deadarrik.

Ikusgarria benetan!

DANA LEGEZ

Erakunde oberik, organizazio oberik ezin izan.

Mutillak dira ontan Gipuzkoa'ko Federazioko gizonak. Artola, Arregi, Agirre ta santa Cruz jaunak izan ziran pixu guzia artu zutenak.

Bai gauzak pulamentuz egin ere. Bejondeizutela!

Au da nik beti esan izan dudana.

Alegia, sona ta izena artzeko zerbait egin bearra dagoala mundu ontan.

Erandio'ko taldeak sona ikaragarria zeukan. Zerbaitetik eduki ere

Bein da beriro erakutsi egin du izenaren jabe dala. Txapela erantzi bear geiago danaren aurrean.

Meritu guziz eraman zuten lenengo saria. Onenak azaldu ziralak: inork menderatu etzitalako.

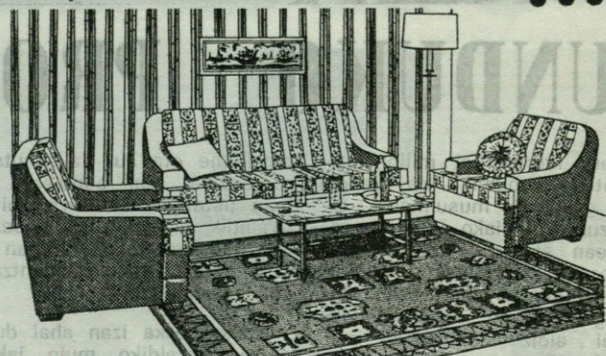
Kontuz ibili aiekin. Indar asko, jende astuna, ta alkar ondo artzen dakiana.

Aiek ez dute ezer alperrik galtzen; batera egiten dute lana, ta au da bearrena sokatiran.

Baran

iii EGUNDOKO ESKEINTZA!!!

“TRESILLOREN SALMENTA IKUSGARRIA”

Ikaragarritzko prezio beherapenak

10% 15% 25%

TRESILLOAK, SOFA-OHEAK, LO-GELAK, EGON-LEKUAK

6 ARRIGARRIZKO EGON-LEKU OSOAK 6
Edo bere ordezkorakoak zozten dira.

ZOZKETA BEREZIAREN
Txartelak utsean ematen dira.

i ENTZUN, PROBINTZIKOAK!

Erri guztietara montaketa eta eramateak utsean.

Joan-etorriak Donostira bi pertsonentzat ordainduak

Diru-obetzeak probintziko guztientzat

AMUEBLADORA COMERCIAL HISPANIA

DONOSTI'AN, Moraza, 3 eta 14

IRUN'EN, San Marcial, 12

GAU BELTZA

Gau luzea... gau illuna... gau goibela... ez ote du argituko?

Otz-ikaraz umea... negarrez zotinka ama... dardaraz aita... larri senideak... kezkatu adixkide eta ezagunak... buru-makur erritarrak...

Zer gertatuko ote?

Bizirik aterako ote da? Betirako gaixo geldituko ote da? Sendatuko ote ala ilko? Kezka larri eta samiñak!

Zorigaitzoko gau beltz ontan zeinen itz pozgarriak Batikano II'aren itzak: "Gaurko gizonen, batez ere behartsuen eta miñez daudenen poz eta usteak, atsekabe eta larriak Kristoren jarraitzaileen poz eta uste, atsekabe eta larri bihurtzen dira".

Itz auek S. Pauloren beste itz auek gogorazten dizkigute: "Negarrez daudenekin negar, pozez daudenekin irripar".

Baiña esateko politikak. Zailak, ordea, betetzeko.

Eta onela jokatu nahi luketen apaizen jokabidea neurritz gaitzakea eta kaltegarria omen da. Zapalduko giza-eskubideen alde jeikitzea gerra santu baten antzeko beste zapalketa bat omen da. Ala idatzi da, noki, oraindik orain.

Ez dute ala ute beste zenbait tokitako gotzaiak: "Azpi-jana, nahasketa eta komunismo-lana deitzen diote agintariek eta lur-jabe aundiak zenbaitzuen giza-jasokuntza-lanari".

Bidegabekeriak egiten dituzte, polizikoak, ikara eta larria jarriaz etxeetan sartzen diranean, espetxerazten dituztenean, barruan artu-eman guzian moztzen dizkietenean, beren buruak garbitzeko egokieran ukatzen dizkietenean, beren barruko berri jakiteagatik zigortzen dituztenean".

"Zigortuak izan diranak berak aitortu dute. Ez ahal da deadar au Erri Batuetako jauregiraino iritxi? Ba-dago ONU'ren barruan giza-eskubideen aldeko batzordea. Zergatik ez du bere gain artzen militarrespean egiten diran astakeri guzien berri jakitea?"

Au da garbi itzegitea. Au da behartsuen eta miñez dauden alde jartzea. Eta ez gauzak garbi jarri gabe "giltzaperatu guzientzat biotz-beratasuna eta errukia Gobernuari eskatzea".

Ala dio Azagra gotzaiak: "Politikari bezala illa izan zan Kristo. Ez dezagun ahaztu. Min emango die goikoet, nunnahi eta noiznahi, Ebanjelioak barruan daraman aldeketa eta iraultza-eragiñak. Ebanjelioak bizitaz lotzen badu, baita politika bizitza ere lotzen du. Sermoiak askotan ikutu behar ditu politika-gaiak. Zer esanik ez erritarrak menderatzen eta neurtzen dituan egoeran".

"Pekatu astuna egitea da zapalketa eta bidegabekeriak ez astintzea eta ez salatzea". Jakina oiturazko eta elizkizun utsezko erlijiojera batetik ez dute atera nahi askok. Oiek ez dute beinere ulertuko eta jardungo dira. Zer egingo diegu, bada!"

Urre - eztaiaak Landan

Xehetasun txiki bat, egia da; gertakari xume bat. Baina pentsakor utzi nau.

Baionako «Basque-Eclair» egunkariak, fotoa eta guzti, «Ninou»-ko Choy Senar-emaztearen urre-eztaiak aipatu ditu. Eta «J. P.» sinatu duen albistariak hau dio: «Il fallait bien le préciser, cette famille Choy de Lanne, habite la «maison de Ninou». Ainsi l'on peut s'y retrouver, car des familles Choy, il y en a d'autres dans le village». Alegia: zein etxetako Choy-tarrak diren zehatz esateko, haien etxea ere aipatu behar da: «Ninou» etxeokak, beraz.

Eta «J. P.»-k hau erantsi: «C'est un peu comme au Pays Basque: c'est le nom de la maison qui permet de différencier les Etcheverry ou les Sallagoity». Alegia, Euskal Herrian bezalatsu da: etxearen bidez berezten dira Etxeberri-tarrak eta Salagoiti-tarrak.

Eta «J. P.»-k ekiten: «C'est ici que Pierre Choy a reçu son épouse, née Victoire Epphère, du quartier Gastillondou». Hau da: hementxe hartu zuen emaztetzat Victoire Ephe-rra, Gastillondou hauzokoa.

Horra hor gertakaria. Deusik ez itxuraz. Ba dakit. Funtsean, ordea, argi-iturri hutsa.

Zeren-eta Landa (frantsesez Lanne) Zuberoatik Ekialdera bait dago, Zarraltzune (Barlanès frantsesez) ibarreko atarian, Baretus delakoa-ren eskualdean; eta Biarnon, beraz, ohiko Euskal Herriatik at.

Eta horra hor gure begien aurrean, euskeraren galera eta administrazio-kutsua jatorrizko egari nagusitzen ari. «J. P.» delakoak ez daki nunbait (eta irakurleak gutxiago!) Landan euskaldun asko dagoe-lar oraindik ere; eta Biarnoko herri bat izanagatik ere, euskera izan dela bertako hizkuntza nagusia XIX-gn. mendean bertan.

Bertakoek, ordea, euskera eza-guturik ere, baztertu edo izkutatut egin dute aspaldidanik (eta orain inoiz baino areago), lehen kaskoi-na, eta orain frantsesa, erakusten zutela; euskera etxeko Zaharreko mintzaira lotsagarritzat gordeaz. Honelakorik aipatu digu Tournier-ek Larango euskaldunetz idaztean; eta besterik ere aipa laiteke aisa Biarnora jo beharrik gabe.

Landatarrek, hortaz, ez dute deituta-kontutan euskaldunek bezala egiten, berak ere jatorriz euskaldunak bait dira! Epherre deitura Kanpotik haberia izanagatik ere, nola azal etxerri horretako «Gastillondo» delakoa?

Bestetan ere aipatua dut honi buruzkorik, eta ez dut gauza bera birresango Berririk bai, ordea. Haritxelharrek berriki dokumentu-bidez erakutsi duenez (Etxahun buruzko tesian) Aste Santuko Sermoiak euskeraz ere egiten ziren Landan, eta Biarnoko beste herritan Baretusko eskualdean, Etxahunen garaian; alegia, orain dela ehunen bat urte.

Orain dela aste batzuk, bestalde, Ekialdeko euskal muga honetaz Zuberoako baserritar jator batekin

mintzo nintzelarik, hauxe esan zidan: ez Landan bakarrik, baina Inhasi-n batez ere (frantsesez Féas, Biarnon ere), Landatik hamar bat kilometro Ekialderago, baserritarretan «hirutarik bigak bederen» euskeraz hitz egiten dutela gaur bertan. Ez dakit hau egia denetz, herri kokor horien berri (eta baserri-barneko berri batez ere) jakiten oso erraza ez delako.

Ez da, hortaz, Eskiula Biarnoko bakarra. Eta Jaka-aldean eta beste-tan aspaldian «lengua latente» delakoa zer ote zaitkean somatzen dugu. Ezen ez dakit Biarnoko Eskiularen euskal jatorrasunaz zer pentsa, dokumentoei dagokienez; baina Barkoxen udara honetantxe frogatua dudanez, eskiulatarrak «biarnes euskalduntzat» daukate beren burua. Hots, jakina denez, zubero-tar etorleek ekarri omen zuten euskera bazter honetara XIV edo XV-garren mendean (Ikus Goihene-txe). Toponimia Biarno Garai guzian hein batean ez dute euskalduna izanik, ordea, ez ote da egiago eskualde hartan oraindik ere erabiltzen zen euskera *azkartu* egin zutela zuberotar etorleek? Zergatik ukatuko Saroihandyren baiespernak?

Era berean, eta hildo beretik, Landa ez dago Zuberoan; eta euskera «Kanpotik» Kutsatu zaiola pentsatzea atseginago zaio zenbaiti: Landa Biarno da, erdalduna, eta Kito.

Zertan du onanria, honi gagozkiola, Pedro Irizarren aspaldiko eskaera batek? (Ikus «Anuario de Filología J. de Urquijo», 1955). Icharo oker ote dago? Euskaltzale honek Jeruntze-ko euskalkia galdutik aurretik aztertzea proposatu zuen. Hots Jeruntze, frantsesez Gèronce, Biarnon dago, Ospitalepiatik 6 bat kilometrotara Ekialdera.

Beste etsemplu bat datorkit gogora, guztiz plegu berekoa. Corde l'Abbaye-k dago «Landes» departamenduko parte, jakina denez, eta gaur euskeraz mintzatzen den barrutitik 12 bat kilometrotara.

Laster agertuko den tesi batetan Goihene-txe agintzen duenez, XIV-gn. mendean Sordua-ko etxe askok euskal izena zuen; bertakoek, euskal ohiturari jarraituz, deitura euskaldunak agertzen bait dituzte: Anduesse, Echegaray, Beyries, Araspé, Ustusi, eta abar. Eta, Kontuz: hauek guztiak kanpotarrak izanagatik ere (Zergatik?), nola Konpreni garai hartako euskal toponimia (gaur arte hala-nola iraundua): Urdassen (Urdaix, Soruan-n), Urist (Orist, Peyrehoraden), Usquain...

«Joanak joan» diote batzuek.

Bai. On da, ordea, eta oso go-goan hartzekoa, euskaldun bazter horiek nola erdaldundu diren; eta nola, urteen buruan, guhauri ere azkenean, administrazio-mugak bide, harrigarri eta arrotz gertatzen zaizkigun osoki. Nola, euskera galdutik, Euskal Herriatik arras berezi diren.

Hau guzia gogorazi dit Shoy-ren urre-eztaiak.

Harrigarria ahal da?

LARRESORO

Eskutitz bat Aita Santuari

Oraingo au Vietnamgo kristau batzuek zuzendutako diote seigarren Paulori. «Lettre des Vietnamiens chrétiens» deritza. (Kristau Vietnamdarraren eskutitza). Bertan, Vietnamgo Aberrian, Amerikarrak darabilten politika eta Eleiz Agintari batzuen jokabidea astindutako dantzetan da. M. Ngo Cong, katoliko diputaduen bitartez jaso zuan eskutitza Aita Santuak, aurtengo abuztuan. Eskutitz onetan, etxe ta erri-tan gerrateak ekarri dituan kalte izugarriak baiño geiago aipatzen dira Moral eta espiritu aldetik Amerikarrek Vietnamgo aberriari egindotenen ondandendi beldurgarria.

«Biziera, zibilizazio berri bat ekarri digute Amerikarrek: Dolar diruaren zibilizazioa. Guzia dezakezu dolarrarekin; baita zeruko atekak ireki ere. Dezakeguna irabaztea, bearezkoa zaigu beraz. Ortarako bide guztiak on. Amerikarren artean egin-dako zenbaketa. Estadistikak digu-nez, lau emakumetatik bat emagaldut dezu. «Vietnamgo gerratea beraz, «Erriaren erailketa (genocidio) da.

«Ez bakarrik gerrate onetan errugabeko askok bizia galtzen dutelako, erri baten balio aundiak beren sustraitik eta ondatsen ari diralako» baizik. Beraz, dio eskutitzak, «Ez arma indarrez, baizik aberriko seme guztiak elkartuz, egiñ bear da Vietnamgo pakea».

Indarrezko pakarik ez, baiña sende arteko pakea egiñ nai du Aita Santuak. Orrelako pakarik ez degu, diote Gobernamenduaren Zuzendariak eta Eleiza Katolikoaren agintari batzuek: Emen gertatzen danaren naiko argitasun gabe dago Aita Santua... Bere inguruko gizonek ez dira fidatzekoak... Ez arritu behar maitasunezko pakea jarri nai dutenak ikaragarritzko eraso aldiak (persekuzioak) eramanez bearrean arkitzen badira. Gaizki esaka, iraiñ ikaragarriek jaso dituzte Gazte Ka-

tolikoen zortzi apez kontzejalarik. Zergatik...? «BIDEGABEZKO ESPE-TXERATZEAK ETA MINKETA-TORTURAK GAITZETSI ETA KONDENA DITUZTELA»... «Gerratearen bukaera iristeko aalegiñak egiten dituztenen aurka daude Eleiz agintariak, naiz eta aalegiñ oiek, zuregan-dik, Aita Santua, eldutakoak badira ere. Pake beldur baitira Eleiz-agintariak». Pakearekin «orain arteko erratzasun ta Pribilegioak ez bali-tuzteke izango». «Ezin ditezko Eleiz ederrak ugaritu. Eleiza eta Erromes leku batzuek diruketa aundia kos-tatzen dira; Inguruko Eleiz eskas- eta txabolak bai lotsagarri Eleiza do-tore oien aurrean... Ta... Zer esan genezake Eleizak bere gain dauzkan Hotel apain, irabazpide-negozio, Di-ru etxe ta Bankuengatik...?

USTELDUTAKO GOBERNU-REJIMEN ONETAN GUZIA EROSI DITEKE

Vietnandarren eskutitz onetan Aita Santuak itzoki irakurri aal izan ditu: «Guziak dakitena da Probin-tzietako agintarien etorkizuna erri-ko apaizen eskuetan arkitzen dala; edonork daki gure erria gerratean eta oso atzeratu izan arren, berta-ko apaiz askok errege-antzeko bi-zitza daramatela».

Ta eskutitzak geroxeago dio: «ELIZ AGINTARI BATZUEK ELIZA-REN ETORKIZUNA REJIMENAREKIN BATU TA UZTARTZEN DUTE. DE-NEN ARTEAN KATOLIKOENA DE-RITZAN REJIMEN AU, USTELDUE-NA, GALDUENA ETA ERRIAREN-TZAT NAZKAGARRIENA DA».

Ustedutako Rejimena, bai, Viet-nango Gobernamenduarena. Neska-txa gazteen arrapaketa (Rapto) egun argiz egiten da Saigonen. Le-enbizi Bancong eramatzen dituzte neskatxa auek eta gero zuzen zu-zen Estados Unidosa.

Guzia eros liteke diruaz. Thang-Tien, asteroko Rebista dezu; bere

zuzentzailea Phan Van Tham apeza. Phu-Bhin-go Arziprestazgoko katoli-koen jokabidea astindu eta salatzen zuan asteroko Errebista orrek. Erri-etan izan bear zuten bost agintari aukeratu eta aien alde jokatzeko eginkizuna artzen zuten Arzipres-tazgoko katoliko oiek; ordaifietan, errialde aietako apaizak, millo bat plastra (bertako dirua) eman bea-rean gelditzen ziran agintari aiek. Guzia erosi zenezake an diruaz. Beartsuenek berrogei ta amar milla plastra ordaindu bear dituzte arris-ku tokietatik urrun beren soldadu-kako zerbitzua egiteko.

ELIZA ISILLIK

Milla bederatzireun eta irurogei ta zortzigarren urtean, My-Lai (Song-My-n) Amerikar soldaduak bost eun erriko jende zibil il zituz-ten.

Orain arte ordea Eleiza isillik. Ikasle, alargun eta gerlan zaurituek, giza pertsona baten antzera bizitze-ko eskubidea eskatzen dute. Bitar-tean, Xtoren Eleiza isillik dago Viet-nam-en. GORGOKERIAK, GOR-PUTZ MINKETA-TORTURAK EGUNE-RO GERTATZEN DIRA GURE AR-TEAN POLIZI ETXEETAN. ELIZA BI-TARTEAN ISILLIK. Joan zan ekai-nean, Amerikar Egazkiñek eun itsas-ontzi ondoratu zituzten, eunen bat arrantzalek bizia galtzen zutelarik, Eleiza ordea isillik.

Zergatik isillik Eleiza...? Vietnam-go Gobernamentu ta Rejimenearen oiñari ta euskarri Eleiza baita, eta Eleiza mintzatuko balitz, anaz gora lur jota bailitzake Vietnamgo Go-bernamendua bere Rejimenearekin. Kristoren Eleiza bakarrik da Viet-namgo Rejimeneri eusten diena. Kristoren Elizari esker Amerikarrek beren oiñak jarrita daukate gure errian. Orregatik isillik eta mutu Eleiza.

Azkenik Eskutitz orretan, Aita Santuari, au eskatzen diote; arren

Vietnamgo Eleizak, joka dezala Viet-namgo errian, Ebanjelioak agintzen duan arabera; eta Aita Santuaren-tzat bereziki beste itz auek: «Emen-go berri emateko M. Cabot Lotge daukazu zure alboan eta ori oker aundi bat da zure aldetik. Lau za-titan biltzen dira gerla egilleak eta bati bakarrik entzuten diozu».

Jacques Decornoy'k, Le Monde, Parisko Periodikuan, joandako illa-ren ogei-ta-lauetan «Dans Une Let-tre au Pape» izeneko irakurgaia ar-gitaratu zuan.

Bertatik jaso ditut emengo pen-tzakizun guztiak. Zer gertatzen ote da ain urrutiko Vietnam orre-tan...? Nik ziur ez dakit, baiña Le Monde emandako berriak etzaizkit ain arrigarri.

AROSTEGITAR JOKIN

ZERUKO ARGIA

Zuzendaria:

MIREN JONE AZURZA
ARISTEGIETA

Argitaratzailea:

Nafarroako-Kantauriko ta
Aragoiko Kaputxinoak.
(Mayor, 50-1.- Burlada
Pamplona).

DONOSTIAN:

Oquendo, 22 - Tel. 26666.

euskalerritik begira...

NORI SINETS?

Fedeari eusten eta Jainkoak irakatsiak sinesten bestela ere egungo kristauok aski lan eta neke dugularik (eta egungo kristauok esatean, apezak ere gogoan ditut, noski; Kotzai Jaunak, ez, Gotzai Jaunen berri eta haien sinesteko lanen berri gutxi baitakit), eragozpen berriak asmatzen eta zoztor handiagoak ifintzen ari zaigula esan behar zenbait jende. Hobe lukete horretan aritu ordez inguruan ditugun korapilo galantak askatzen eta barra-barra hedatzen zaizkigun gezurrak eta egia erdiak salatzen saiatu!

Orri eta gutun, agiri eta artikulo, izenik gabeko deklarazio eta salakuntza, alde bateko eta besteko kristau eta apez ari zaigu egunotan nonnahi ematen eta barreiatzen. Zer indar dute idatzi eta iritzi horiek? Komuneko paperean inork idatz lezakeanak lu-keana: batere ez. Apez jaun batzuek honelako edo halako esan dutela, Aita Santuak hau edo hura egin OMEN duela... Alferrik ari zaizkigu. Gure herriak ez die sasi-artzaiei jaramonik egingo, are gutxiago beren izena izkutatuta eta artzantzan hasi nahi duten eta zeintzuk diren ez dakigun horiei. Aurpegia erakus bezaigute, kopeta eman bezaigute, nor diren eta zenbat diren eta noren izen-ean ari diren esan bezaigute! Eta batikpat berek esanari erantzuteko egokiera eskain bezaigute! Orduan jakingo du herriak nor den nor. Orduan jarraituko zaio gure herria egia —egia osoa— irakasten diolari. Bitartean lehengoan traungo du lehen herria- ren alde atera zirenen abotsa eta oihua onartuko du.

Kalte izugarria ari dira lagun horiek egiten, edo bederen egiteko bideak hartzen. Apezek jokabidea, baldin okerra baldin bada, ez dezakete inola haien pareko eta kideko, ez goragoko, diren beste hemengo edo hango apezak kondena eta gaitzets. Horretarako da Gotzai Jauna. Egiteko horixe du, hain zuzen, eta egin behar duela deritzanean, egiten badaki. Nork bere eskuz justizia hartu nahi izatea, txartat ematen ditugun gazte erreboluzionario batzuen jokoan bertan erortzea besterik ez da. Horrelako apez horiek, edo beste nornahik, beste apezek kontra zerbait balute, gora jo lezakete. Baina berek Kristoren apezgoan senide eta anaia duten apezek kondena, ez; inola ez!

Zer diote, hain zuzen, Argaya eta Zirarda Gotzai jaunek batera egin diguten azken eskutitzean? Hona: «Apaizai eta apaiz ez diranai eskatzen diegu, elizbarrutian ematen diran argitasun eta araua-kin bat eginik iraun dezatela, eta OIEN KONTRA DIRAN JOKABI-DEEN ALDE EZ DEZATELA EZERTXO ERE EGIN».

Nori sinets, hortaz? Lehengoek, betikoei, ez goizetik gaurera nor diren ez dakigula agertu zaizkigun sasi-artzai ez-ezagun eta izenik gabekoei. Ilunpetik, ardiak ikusten ez duela, oihuka ari zaion artzaiari nekez jarrai dakioke ardia. Ezagutuko baditugu, ize- nak amon beharko dizkigute.

PATXI ALTUNA, S. J.

EUSKAL ADITZA

(BIZKAIERAZ - 128 orrialde)

Egilea: Pedro Pujana

Salgai: Liburutegietan eta egilleak berak.

Baserriaren alde

EUSKAL ETA ERDAL

Caja de Ahorros Municipal de San Sebastián

Banen baneko azyak
Ongarri ta abonoak
Belar Zuloak

Eroel edo berritzeke diru
aurreratzea

Baserri, lur-tronak ta abar

Torsilevega'ko Perira Joan
oterriak

astez aste

LEON AGERRE KALONJEA IL DA

Baionan, Leon Agerre jaun kalonjea il da 87 urte zituala. Lu- kuzen jaio eta Baiona, Biarritz, Ezpelet eta berriz Baionan egin zuan bere apaiz-lana. "Herria" as- terokoan nekazaritzari buruzko idaztiak askotan agertu izan zi- tuan. Goian bego euskaldun apaiz zintzoa.

OLOBI MENDIAN, URA

Beorlegi, Mendibe, Lekunberri, Ahatsa eta Hoztako bei, ardi eta zaldiak, emendik aurrera bertan edukiko dute edateko ura. Izan ere, urriaren 25ean bukatu dira ortarako egin bear ziran obrak. Zorionak Beorlegiko erritarrei egin duten lan baliosoagatik.

EIBARKO

LANGILLE-UNIBERSIDADEA

Datorren ikastarorako, au da, 1971-72erako, Eibarko Langille-Uni- bersidadeak 700 ikasle egiagoren- tzat lekua izango du. Ala, milla ikaslek izango dute bertan bizi- tzeo egokiera. Jakiña dan beza- la, ikastetxe ontan teknika-ikaske- tat erakusten dira, ikasle oiek gero Eibar aldeko industrietan lana egin dezaten. Gaiak: industri- -elektronika, elektriko-makinak eta Goi-maillako Batxiller Teknikoa.

300.000 MILLA PEZETATAKO

SARIAK

Beasaingo C.A.F. lantegiak 300.000 pezeta eskeñi ditu bertako langi- leen artean seguridade-alde bat aurrera eramateko. Azaroaren 19an asi eta illabete iraungo du saio onek. Akzidente edo naigabeak zer neurritan gutxitu, neurri ortan izango dira diru-sariak. Sari bakoit- za 10.000 pezetatakoa izango da baiña zenbat sari emango diran, illabete au pasatzen danean jakin- gu da. Langilleei alde batetik kon- tuz ibiltzea eskatzen zaie eta bes- tetik bere aolkuak ematea sarri sortzen diran problemek buruz.

"LIZARDI" ANTZERTILARIAK

Irungo "Lizardi" antzerti talde- koek, Merino jaunaren gidaritza- pean, "La Mordaza" antzerti-saioa prestatzen ari dira. "Lizardi" ba- ten izena artutakoei euskal kutsu geiagotxo eskatuko liekegu.

"AMETSA" ABESLARIAK

Irungo "Ametza" abeslariak Jose Olazolaren "Lau urteorak" sinfo- nia

nia kantatuko dute Santa Zezili egunean. Mondragoeko koroa ere ari da bere saioa prestatzen eta diotenez, ez nolanahikoa, egun or- tarako. Eta zenbat eta zenbat abes- lari geiago, Euskalerritik guztian!

BASERRITARRENTZAT

ITZALDIAK URRETXUN

Azaroaren 23 asi ziran Urretxun baserritarrentzat eratutako itzal- diak. Nekazaritza-arazoak eta lane- taz izan dira, batez ere basoari eta mendiari buruz. "Extension Agraria" delako erakundeak tajutu du gauza, entzuleak ezer ordain- du bear izan gabe.

D. MIGEL APEZTEGIA (G.B.)

Tolosan ain ezaguna eta maita- tua izan zan D. Migel Apeztegia il zan. Illetan ikusi zan norainoko itzala zioten tolosar guztiak apaiz jaun agurgarri ari.

ISABARA IBILLALDIA

Zaldibiko Etxabe autobusak era- tuta, datorren abenduaren 6, 7 ta 8rako Isabara ibillaldi bat izango da. Ordiziatik goizeko 7retan ir- ten, Iruñean gelditu, Xabierren ere bai eta azkenik Isabara iri- txi. Izenak emateko: Zumarragako "Lekuona" oiñetako-etxean; Zaldi- biko Trini Arruabarrenarenean eta Ordiziako "Bar Pias"en.

ARGAZKILARIENTZAT

IKASTAROA

Tolosako Aurrezki Kutxa Munizi- paleko aretoan ari dira argazkila- ri onak izan nahi dutenak, beren- tzako jarri dan ikastarora joaten. "Sociedad Fotográfica de Guipúz- coa" delakoak eratu ditu itzaldi auek eta gauza jakingarri asko erakusten da.

RUBINSTEIN, BILBAON

Azillaren 19an, mundu osoan fa- matua dan poloniar pianista Ru- binstein-ek Bilbaoko Astoria zi- nean piano-saio ederra egin zuan. Ain zuzen, Bilbaoko Unibersidadeko Musika-taldeak eraman ditu aurre- ra bear ziran artu-emanak eta mu- sika saioara joateko sarrerak utsean saldu ahal izatea ere lortu da, jakiña, ikasteleentzat bakarrik.

LUISA SALAZARREN

PINTURA

Luisa Salazar-ek Bilbaon eraku- tsiak ditu bere aintz kuadro. Ema- kume onek, bere 66 urtetan, orain

arteko bigarren agerketa du eta Bizkaiko lurra artu ditu gai be- zala, adibidez, Artxanda, Algorta, Bermeo, Bilbao.

EIBARKO EUSKAL-KANTA

TXAPELKETA

Eibarko aurtengo euskal-kanta txapelketa asia da eta aurrera di- joa. Jakiña dan bezala, abendu- aren 5ean amaituko da.

IARRAURI GOTZAI JAUNA,

IRUÑEAN

Sartu da Iruñera Jose Maria La- rrauri gotzai jaun berria! Bere la- gunak opari bezala eskeñi dioten "Seat 600" batean, etorri ere. Be- re lehenbiziko sermoia, gotzai be- zala, illaren 29an.

"EXPOKIMIA 70"

"Expokimia 70" delako kimika- -industri-agerketa, azaroaren 15an bukatu zan Bilbaon. Emendik iru- urte arte ez omen da berriz Bil- baon egingo agerketa au, Madrid eta Barzelonan baizik.

IDAZKARI BERRIA

Joan dan irailan il zan Emilio Esparza jaunaren ordez, Iruñeko "Información y Turismo" delako- aren idazkari bezala, Migel Pira- nuelles jauna aukeratua izan da. Berri onek ba du Z. ARGIArekin zer ikusirik, Iruñeko Ordezkaritza- renpean argitaratzen baita, ain zuzen.

50.000 PEZETATAKO SARIA

GETXON

Getxoko Institutoak 50.000 peze- tatako saria eskeñi du etxe orta- ko sarrerarako pintura ederrena egiten duanarentzat. Orma bat apaindu nahi da pintura onekin. Neurriak: Txikiak, 36 x 175 zen- timetro; aundienak, 60 x 290 zen- timetro. Gaia, nahi dana.

"EL ABRASO DE LOS

MUERTOS"

Españi guzian, joan dan urrian geiena saldu diran liburu-artean, Jose de Arceheren "El abraso de los muertos" arkitzen da, I.N.L.E.k ofizialki dionez Zortzigarren le- kuan.

"OSKARBI", SARITUA

"Bilbao Zahar"ko bizilagunek era- tutako "Euskal Hit Parade"n, "Os- karbi" taldekoei eman die urriako saria. Boto geienak izan dituan kanta "Txori txikiak" izan da.

MIGEL ANJEL ASTIZ

Bilbaoko "Club de Lions"ek, "Urrezko Leoa" deritzan saria eman diote kazetari ezaguna dan Migel Anjel Astiz-eri. "La Gaceta del Norte"n lana egin arren, eus- kalduna da Astiz laguna. Zorionak.

GABON-KANTA BERRIAK

Abenduaren 2an izango da Iru- ñean Gabon-kanta berriaren IVga- rren Txapelketa. Luis Iriondo eta Manuel Azpiazu gipuzkoarren kan- ta bat aukeratua izan da saio on- tarako.

Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira ganadu on, indartsuak, Eta nora jo jakin bear du baserritar burutsuak, Berebiziko aragi pillak; gañera esne putzuak, Oiek guziak berekin dñu Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

ERREENTERI

Europako langille- riaren etorkizuna

Europako ezkeraren estrategia eta etorkizuna aztertzeke, Erroman bildu dira ehun-da-hirurogeien bat ordezkari. Hamalau nazioetako ezker, sozialistak, kristauak, sindikalariak eta zenbait komunistak, hiru gai nagusi ikertzeke elkartu da.

ALDERDI ETA SINDIKATOEN ARTEKO HARREMANAK

Europa-mailan, langilleen borroka eratzeke har behar diran bideen azterketa zen lehenengo gai nausia. Gai hontan esperientzia haundirik egin ez dalarik, aurrerapen txikiak egin dira.

Alderdi eta sindikatoen arteko harremanak aztertu dira ondoren eta Frantziako aspaldi hontan darabil-tzan eztabaidak berritu dira.

Alderdi politikoen lantegietan sar ditezkeala, aitortu dute C. F. D. T. koek, baina langilleen borruketa eta sindikatoen bizieran alderdi politikoa bezala, arren, ez jokatzeke.

P. S. U. koek sindikalarien esanei beste hiru erantsi diete: Sindika-toak, langilleen benetako erakun-deak baldin ba dira behintzat, langi-leeen borrukak bereak egin behar dituzte eta Alderdiak ez dezakete haien eginkizuna berentzat eskuratu. Hala ere, politiko-eragileak eginkizun nagusi bat bete behar du. Langilleen borrukak eskatzen duen rebozuzionario-ikusmira agertzea, eskeintzea, politiko-eragilearen eginkizuna ditek.

LANGILLE-BORROKAREN HELBURU ETA ERAK

Hirugarren gai hau izan da gairik garantzitsuenak. Jardun-aldietan aipatutakoan artean lau puntu hauek agertzen dira:

1. Europar zehar, langille-bor-roka zabalera haundia hartzen ari da. Borrokak ugartzen dituzte, anitzetan gogorri, sarritan basea sindika-toen kontrolpetik irtenak.

Zenbait Herritako sindikatoak, indartsuak, sendo oinarrituak eta era-kundearen «burokrazia»-ren bidez bazkideen kontrol osoa daramate-nak. «Giro beroa»-ren egoera bere-ganatu dute.

Bretaina Haundiko «Labour»-en go-bernupean ofizialak ez ziran hain-bat eta hainbat lan-oporrek gerta-tu dira... Alemanian ere 450.000 «ahargarri» ziran lan-oporretan parte hartu izan dute. Opor hoiek bat-zutan onartuak izan ba ziran ere, babeserik nehoiz ez zuten jaso sin-dikatoen aldetik.

Italian bertan, langille-borrokak erabili ohi dituan bideak utzi egin dituzte.

2. Langille-borrokak politika-joe-ra bizia hartu dute. Borroka zabal guziak, ofizialak izan ala ez, Esta-duarekin arkitu dira eta kapitalis-moa gaitzetsi dute. Garai batean reformista bezala epaituak ziran «quantitativo»-eskaerak eta iraul-tzaille bezala ikusiak ziran «quali-tativo»-eskaeren arteko ezberdinta-suna galtzen dituzte.

1968gn. urtean, Frantziako gerta-tu ziran lan-oporrek eta Italiako oporrazionalak, nahiz eta «quant-i-tativo»-eskaeraetan oinarrituak izan, zalantzan jarri zituzten aurka zeu-den Estaduen indarrak.

«Qualitativo»-eskaerak bilkuretan erabiltzeko egokiak dira baina ekin-tzetan frogatzeko hain argiak ez. Besteak har dezaketen zabaleroaga-tik ondoren rebozuzionarioak sor di-zateke.

3. Opor-aldi zabal hoiek aldake-ta haundiagorik ekarri ez ba dute, ez da hoi-en errua izan, ezkerreko-politiko-alderdien biguneriarena baizik.

Herri bakoitzeko egoera ezberdi-na izanik ere, edonun, indargabea arkitzen daezkerra, zati-zatitua eta sozialismoaren aukera agertzeke lain ez dala.

4. Sindikatoak egoera berriari egoki erantzuteko gerta behar dute. Sindikatoen «burokrazia» ez da us-

tegabeen sortu. Burokrazia, produ-zitzeko era mota batek sortutako giroak posible egin du.

Gaur industria aldatzen dioa. Bo-rrokak ere, bide berrietatik dijoaz. Langillariak aldaketa hauen konzien-tzia har behar du eta erakundeen berritze bat lortu.

Zer aldaketak? Italiako sindikala-ri batek alderdi baten erantzuna es-keini zuen. «Fiat» lantegiko opor aipatuetan aurrean ibilli zan era be-rriko sindikalari bat. Kateko ordezkaria deritza. Batzutan sindikatu ga-berik, baina basekoekin harremanetan beti.

Hauek bezala pentsa hauen orde-zkari bezala agertu da. Era berriko eragile hau sindikatoen aurka jaio omen zan batzuen iritziz. Hau gezu-rra da: Hareago, hau da sindika-toen batasunerako giltzarri izanen oena.

Europako ezkeraren bilkura ho-nek ez ditu ondoren praktikoak be-reala ekarriko baina harreman hoiek beharrezkoak dira.

«Philips-Holding»-ak mundu gu-zian dauzkan lantegietako langilleen ordezkariak deitu die datozten ur-teetarako nazio-arteko konbenio bat eratzeke. Trusten eta monopolioen zuzendariak ezker baina aurrea-tua goak dabiliz.

Hala ere, danak ezin ditezke na-hastu eta gure hemengo giroak ere egoeraren berezitasunak dirala eta eguneroko jardun-aldiak baino sa-konago dan azterketa merezi du. Ez ca aski Europar zer gertatzen dan jakitea, gure begiek hemengo erre-a-litatea ikusten ez duten artean.

D. IZA

ELKARTASUNEAN INDAR

Gaur egunean Italiako sindikatoak inoiz baino indartsuago azaltzen dira. Erakunde politikoak des-prestijioan erori diran edo erortzen ari diran bezala, sindikatoak alderantziz: suspertzen eta indar berri-tzen hasi dira. Eta hau zergatik?

Ekintza egoki bat, huelgak ongi egin eta erabil-tzen jakin, eta batez ere borroka elkarrekin egiten, sindikatoek jakin dutelako.

Borrokaz betetako joan zen urteko «udazken be-rak» eta «konbenio kolektiboak» moldatzeko era berriak asko elkarrekin dituzte sindikatoak, aspaldida-ni zituzten zipozkeriak baztertuaz. Baina batez ere langille zeheak, baseko lagileak eragin die. Horra adi-bide txiki bat: millaka langilek, beren gogoz, hiru sindikatoen —C.G.I.L. (Komunista Partiduaren urrean daogen sindikatoa), C.I.S.L. (Sorreraz kristau-demo-krata, nahiz eta egun hortik urrutiratzen ari) eta U.I.L. (sozial-demokrata)— karnetak bat batera har-tu dituzte.

Erakutsi ederra. Hori erantzun egin behar zaio. Sindikatoak ez ditu loak artu. Langile xehearen era-giñez, sindikatoak elkarrekin borroka egitera behar-tuak arkitu dira.

Elkartzearen nahia geroz eta indartsuago ari da bere bidea egiten.

Horra C.G.I.L. sindikatoaren zuzendaria den La-ma-k dioa: «Jendea harrituta dago gure erakundea hain indartsu ikusirik. Eta bai, egia da! Gu geu indartsu gera, bai, baina hala ere erakunde guziek gaitzetsuak izan behar dute. Erakunde guziak, baita gure ere, gaitzetsuak da gure nahi duguna. Elkarrekin lana egitea ez da aski. Langileek zerbait berria nahi dute».

Egia esan, ba dugu bai, gure, non ikasirik eta zer ikasirik.

Batetik: Elkartzearen, batzearen, beharra. Hau nonnahi egia bada, gure herriarentzat hiltzorian gau-den herri honentzat irteera bakar bakarra da. Ge-hienontzat hau gauza garbia da.

Hain garbi egon behar ez duana, nonbait, C.G.I.L. sindikatoen zuzendariak dioa da: «Erakunde gu-ziak, baita gurea ere gaitzetsuak da gure nahi duguna». Toki ederrean gaitzetsuak!

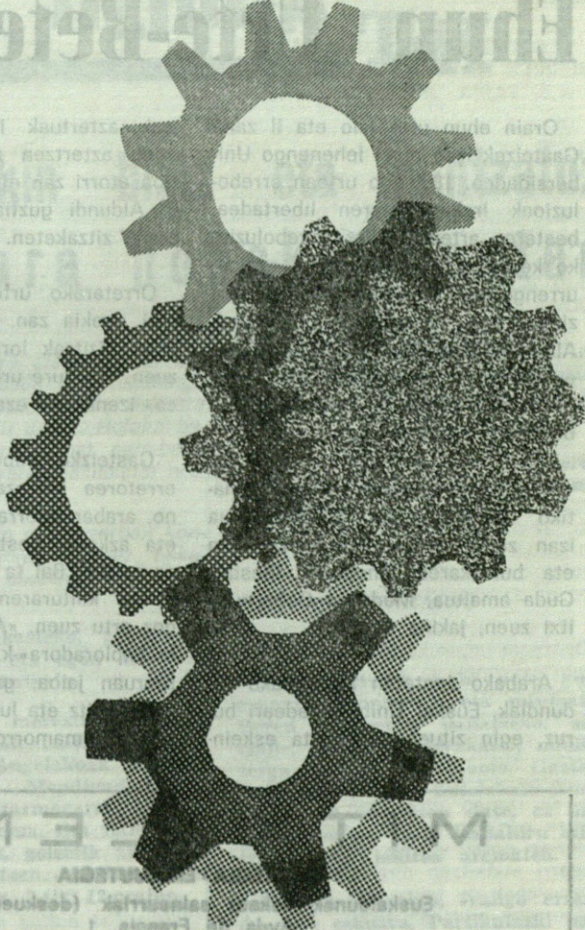
Batasuna bai, diogu sarritan. Baina gure «bai» hori abstraktoa da. Haizeak daramana. Izan ere nor da gure artean benetan esaten duana: «Nere taldeak batasuna egiteko bere izatea galdu behar badu, gal beza?» Zalantzarik gabe, askoz gehiago dira bere baitan pentsatzen dutenak: «Batasuna, gure talde-aren bidea ezarriaz, hobeto: batauna, gure taldea buru dela».

Gure taldeak, bete taldeak irentsiaraz amesten du-gu batauna. Hau gaitzetsu, batetik bestera, indar al-detik begiratuta, alde haundirik ez dagoen taldeen artean gertatzen zaigu. Zer gertatuko ote litzake tal-de bat bestea baino indartsuago balitz?

Bestetik: Ez pentsa gure elkartasuna ala batas-u-na mahai baten inguruan egingen denik.

Badira hain eskatzen dutenak: mahai batetan bil ditezela gure zuzendariak. Ez alferrik! Eskatera hori ere abstrakzio edo amets hutsa da. Gaurko gure arteko egoera pixka bat aztertuz geroz, berehala ikus-ten da mahai inguruan biltzea ezinezkoa dela. Ezi-nezkoa dela esanda ez gaiten patxaran gelditu or-dea. Ez dezagun gure postura kaxkarra justifikatu.

Hemen bakoitzak bere mailan edo bere arloan, egin egin behar du. Bakoitzak egin behar du zabal-tasun, irekitasun batean. Ez dezagun nahas. Zaba-

lak izan behar dugu euskaldunekin, Euskalerrria on-hartu eta Euskalerrria egin nahi duanarekin.

Gure euskaldunok, elkarrekin lana egin behar du-gu. Lanak ekintza konkretua esan nahi du.

Eta ekintza kontretua bakoitza bere lanean ari dan lekuan egin behar da. Zenbat gauza dauden, herriko mailan adibidez, elkarrekin egin litezkeanak! Ez dezaigun begira gure urkoak zer etiketa dau-kan, euskalduna dan ala ez laizik.

Egia esan, lanerako talde bat beharrezkoa da. Baina talde edo erakunde horrek lana egiten lagun-tzen duan neurrian du bere izateko arrazoia. Tresna edo instrumentu bat da. Helburua herria da.

Postura hontan jartzen bagera zerbait egingo du-gu. Zerbait jasoko dugu. Batasunerako oinarriak egi-ten ariko gera. Orduan bai gaur amets bat den batasuna egingen dela. Orduan bai mahai baten in-guruan biltzeak arrazoi bat izango duela.

Gaurko elkarrekin lana egiten aiatu gaiten. Hori da lehen eta beharrezko pausoa.

Baina beharrezkoa izan arren, aski ez dela ja-kiñik ordea.

«Elkarrekin lan egitea ez da aski. Langileek zer-bait berria nahi dute», dio Italiako sindikalistak.

Juan Elustondo

CAJA LABORAL POPULAR

(LANKIDEEN AUZO-AURREZKI ONTZIA)

— DIRU - PRESTAKETA ELKARTEA —

Aurrezki kutsa onen laguntzak: — gizarte-saillean
— diruketa-saillean
— lantegi - zuzendaritza saillean

ZUK AUERRERATUTAKO DIRUAREN BIDEZ, LANGILLE ASKORI, BERE LAN-SARI
PREMITIK IRTETZEKO BIDEA SORTUKO DIEGU

Laguntza ezin oheak, etekin eta irabazirik aundienak eta illeroko sari ederrak
eskeintzen ditugu

Gure landolak erri auetan idikiak dauzkagu:

Mondragol
Aretxabaleta
Elorrio
Barakaldo
Ondarroa
Andoain
Plazentzi - Soralue-
Ofiati
Ormaiztegui
Beasain

Gernika
Zumarraga
Elgolbar
Markina
Bergara
Altsasua
Elber
Tolosa
Pasai San Pedro
Errederol

Gaztelz
Bilbo
Legazpia
Irun
Durango
Amorebieta
Azpeitia
Ernani
Zarautz
Sestao

Azkoltia
Mungia
Yurre
Bermeo
Lasarte
Santurce
Zumaya
Donostia
Irufia
Deba
Anzuola

arabatik

Ehun Urte-Betetzea Gasteizen

Orain ehun urte jaio eta il zana Gasteizek izan duan lehenengo Unibersidadea. 1868-ngo urtean erreboluzioak irakaskintzaren libertadea, besteren artean, dakar. Erreboluzio-ko kezka eta erretasunaren erdian, urrenge egunaren berriak ezin igarri zituztelarik. Gasteizko Udaletxeak Aldundiarekin batera irakaskintzari erreboluzioak emandako libertadea ondo artu zuen eta Gasteizko Unibersidade librea jaso.

Lehenengo gerrate karlistan Oñatiko Unibersidadea Gasteizeratua izan zan, gudaren izugarrikerietan eta burrukaren landatetik ihesiaz. Guda amaitua, Madrillgo Gobernuak itxi zuen, jakina danez.

Arabako Juntetan Nafarroako Aldundiak, Euskal Unibersidadeari buruz, egin zituen asmo eta eskein-

tzak aztertuak izan ziran. Asmo oriek aztertzen ziranean erreboluzioa etorri zan eta orduan Udaletxe ta Aldundi guztiak Unibersidadeak eraiki zitzaketen.

Orretarako urte onetan Gasteiz toki egokia zan. Jakintsu eta elertizko bizitzak loretze aundia emen zuen, eta gure uria «La Atenas Vasca» izenarezin ezagutzen zan.

Gasteizko Unibersidadearen lehen erretorea Morazatar Mateo Benigno, arabar jatorra, izan zan. Lehena eta azkena, beste erretorerik izan ez zalako. Bai ta gazteriak ere gasteiztar kulturaren alde orretan, gogoz artu zuen. «Asociación Euskara la Exploradora»-k, Unibersidadearen barruan jaioa, gazteez osatuta, ur eta arkaitz eta lurren estruktura aztertuz, mamorro eta ezur-gabeak

bilduaz eta leketan marrazkiak, egiñaz, oporraldietan ibilaldiak egiten zituen. Talde orrek, Unibersidadearen laguntzaile ona, itzaldi asko eta alkar-izketa zorrotzak ospatzen zituen. Orrelaxe talde orrek erreboluziotik artutako ikaskintzaren libertadea Gasteizko Unibersidadean aurrera zeraman.

Baina beste gudaren bezperetan gengozen. Lehenak Oñatiko Unibersidadea dakarkigu; bigarrena Unibersidadea galtzeko kausa nagusiena izan zan. Beste askotan bezela Euskalerrian armen klaskada eta zaratat kulturaren aurka agertzen zaizkigu.

Berehala urte gutxitara gasteiztar gizartearen kultura gain behera doa eta laster Unibersidadearen ordeiz Udaletxeak kapitania eskatuko du. Urte aietan Gasteiz kulturaren eskutik progresoaren bidean sartu zirekean, bana jauntxoan aroan oraindik biziak jarraituko da. Larogei urte ondoren industriatzearen bidez Gasteiz aurrerapenera eltzen asten da.

EZKIBEL

MITXELENA

BIZITEGIA - ENJOATEGIA

Euskaldunak eskatu salneurriak (deskuentoa)
Avda de Francia, 1
IRUN

«EUSKAL - MEZA» - REN MUSIKA

zuk itxaro zenuen diskoan.

Adiskide maite:

Gaurregun, EUSKAL-MEZAREN testo bakar, «batua» du Euskalerrriak, Lituji ta euskeraren espezialista oiek batzarraldi neketsuetan sortutako emaitz-miña...

Testoak, erriaren epeleko doiñu-giroa eskatzen zuan. Eta gure musikalariek, euskal-doiñu jatorrez jantzi digute. Orain, lan ori erriaren eskuetan utzi bearko litzake doiñu ta testoaz jabetu dedin. Ortarako, DISKO bat argitaratzea da bide egokiena.

Eliz-Barrutiarteko Euskal-Batzarrarren oniritziz, Aita BARTUREN (Pasiotarrak), artu zuan lan erraldoi ori. Lan ikaragarria; bere, solistak, eun bat abeslari, bertsolariak, eletro-organu, txistu, silbote, atabal, txirula, alboka, pandereta, adar, txalaparta, kitarra ta abar.

Gure kezka ta ametsen partekide egiten zaitugu, zuk ere zure biotzaren beroa ta zure eskuaren laguntza eskein dezaiguzun. Laguntzarik onena, adiskide, ateratzeko gauden diskoa gaur bertatik eskatu ta ordaindu dezazula. Irureun bat peseta izango da. Geiago dezakeanak, alduantxo ori bidali dezala. Jasotzen dan guztia, batzar baten esku geldituko da eta EUSKALDISKO onen ederrerrako bakarrik erabiliko.

Eskerrik milla zure laguntzarengatik.

Zure serbitzurako,

ARDURADUN BATZORDEA

ebaki eta biala eskaera

Bidali «EUSKAL-MEZA» diskoa
zuzenbide ontara:

PP. Pasionistas

VILLARR. DE URRECHUA

(Guipuzkoa)

Izena Abizena
Kalea
Erria Probintzia

JIRO POSTALEZ, JIRO TELEGRAFIKOZ (Lerropetu) peseta bidaltzen
ditut «EUSKAL-MEZA» diskoaren laguntzarako.

Gure agurra Maixuari

Biktor Zubizarreta il da

Eukalerria, musika-saillean aberatsa izan da alde askotatik. Eta gure artean ezagunak izan dira Guridi bat, Gabiola bat eta beste aien maillako ainbeste organista bikain.

Banan-banan galdu ditugu, urteen buruan. Eta azkenengo egun aietan, Biktor Zubizarreta, Begoñako Amaren elizan organista sonatua izana, joan zaigu bizienartetik, bere utsunea ordezkorik gabe utziaz.

Isil-isillik eta arrokeri-aizerik gabe eraman du Zubizarreta adiskideak, bere musika-lana, ta bere lekua gutxi bezala bete ere egin du. Aren musika, sentipenez igurtzia zan eta erriko sustraletan jasoa. Ba zuan ezpala ontan eta jakin ere, ederki zekian gure arrobetik bere lanetarako arririk ederrak aukeratzin.

Aita Donosti, Guridi, Usandizaga, Azkue ta beste zenbat organista isil izan dira aren antzeko, bakoitzak bere elizetan elizkizunak soñuz apaintzen ari izanak. Eta zenbat ordu ta neke artu izan zituzten kantari-taldeak eskolatzen utsaren truke.

Bere izena aipatua izan da, erakutsi zuan gaitasunak eskatzen zuan neurrian. Zortzikoteentzat be-

zala, abestaldeentzako alako lanak eskeini zizkigun. Orkestatarako ere sortu zuan bere buru argiak, musikarik asko. Bere aidea, Parisko «Schola Cantorum»-en oiñordekoa izan zan. Eta gure organisten errenkadan, Gabiola, Olaizola ta beste alakoan illeran, bere lana ta alka bikain gorde izan du.

Begoñako Elizak eta Bilboko «Conservatorio Vizcaino de Música»-k ba daki zerbait aren lan illaren eta aberatsaren berri.

Euskalerrriak bere seme zintzoen artean gordeko du aren oroitza. Ta guk ezin aaztuko degu beraren irudi gogoragarria. Jaunak gorde dezala bere pakean!

ARTIZ

Agirre ta Arantzabal

SU - IZKILLUAK - EIZERAKO ISKILLUAK - ARMAGINTZA

E I B A R — (Gipuzkoa)

TRANSPORTES

azkar

ERAMAN - EKARRAKO KAMIOI AUNDIAK

Barcelona, Zaragoza, Valencia, Madrid, Oviedo, Gijón,

Donosti'tik egunero:

Iruña, Bilbao, Gasteiz, Jerez de la Frontera, Cadiz, Alicante, Murcia, Cartagena, Granada, Almería'a.

Astean iru aldiz:

Sevilla, Lugo, Coruña, Orense eta Vigo'a.

Eustasio Amilibia, 13 ta 14 - DONOSTIA

Telnoak: 25.457 eta 26.967

«EVE» Industri-Etxea

M. ETXEBERRIA

MOLDAKATZAK — EBAIKINAK ETA BETETZEKOAK — EDOZELAKO
EZTEN - TRINKAKETA TA ERASKETA, EGITAMU TA
EREDUEN NEURRITAN

Chonta, 42

Urrutizkiña: 72 16 55

E I B A R — (Gipuzkoa)

Liburuak

EUSKAL - ADITZA. BIZKAIERA.
Egilea: Pedro Pujana

Liburu berria degu emen euskal-aditzaz. Zeatzago esateko. Bizkaiko euskal-aditzaz.

Pedro Pujana, liburu orren egileak, mesede egin nai izan die Bizkaiko euskera derabilten euskaldunei. Ain zuzen, Bizkaikoa omen da euskerarik edatuena, zabalduena, geien mintzatzen dana. Eta aditza delarik euskerak duen zailtasunik andiena eta baita euskalki bakoitzak duen bereizgarriarik nabarmenena ere, bizkaitarrek bakarrik ez, beste euskalkirik derabiltenek ere ongi etorri egingo diotelakoan gaude liburu oni, euskeraren sail bat zeatzago ezagutzeko ta erabiltzeko aukera ematen dielako guztiei.

Egilearen asmoa bizkaitarrei laguntza ematea izan da, batez ere. Aditza ez omen dago ondo Bizkaian. Baiña non dago ongi?, galde egin genezake. Pujanak aipatzen dituen akatsak berak ditu aditzak beste euskalki batzuetan ere. Are andiagoak ere zabal dabilta oraintsuko liburu batzuetan. Oraintsu irakurri degu ainbat aldiz liburu batean goaz, euskaldun guztien goazen esateko.

Gure inguruko erderetan goaz eta goazen berdin esaten dira, noski. Eta orregatik edo, guri ere berdin esanerazi nai digute, edo ez-jakiñak eragin die. Eta euskeraren ongi-izana nai dutenak olako akatsen erortzen balin badira, olako kezkarik ez dutenak zer ez ote dute egingo?

Pujanak, orraitio, kezka bat izan du liburu au egi-terakoan, berak aitortu digunez, alegia, norbaitek, bear bada, bere barrurako esango duela, ez ote dan izango euskeraren batasuharentzat kaltegarri euskalki baten aditza bakarrik irakastea. Eta berak, azken batean, ezetz uste du. Ez euskalki batek indar arzeak, ez euskalki ori obeto jakiteak, bere ustez, ez dio euskeraren batasunari kalterik egingo. Gaiñera, euskeraren batasuna baino euskeraren bizi beinago da, noski.

Orra, bada: orain arte, gure euskera bizi bada, euskalkietan bizi izan da ta bizi da. Ez degu beste euskerarik. Beste izkuntza batzuetan ez da ori gertatzen: izkelki bat, dialekto bat iltzen danean, beste batek artzen du aren lekua. Gurean ez: euskalki bat galtzen danean, erderak betetzen du aren utsunea.

Oraintsu samar illetak jo dira Zuberoko euskera badijoala ta. Eta aren utsa zerk betetzen du? Erderak ez beste goragoko ez beste iñungu euskeraren batek. Gure artean euskalkiren bat galtzen dan bazteretan, an euskerarenak ere egin du. Ez da an beste euskera berririk sortzen. Biziak bizi sortu dezake. Euskeraren biziari ez diogu lagunduko, euskera biziirik, euskalkirik itoa. Euskeraren zuaiz-adarretan batasunezko euskeraren bat txertatu nai badegu ere, ez da oratarako biderik egokiena izango zuaiz-ondoa sustraitik erazutzea, ateratzeko: txertoak ez du indarrik artuko, zuaiz-ondoa il ezkeru. Ez du, bada, norbaitek biziiz-indarra aipatu? Orra, biziiz-indarra ta bizi-legea. Eta bizi-legeekin kontu andia eduki bear da.

Orregatik Pedro Pujana ez da bildurtuta ez du atzerakuntzarik izan bere liburu au ateratzeko, Bizkaiko euskalkiari nolabait laguntza ematearren.

Orixe, ain zuzen, laguntza eman nai izan die Biz-

FLEXIONES DEL VERBO VASCO VIZCAINO

IKASI TA ZABALDU!

Euskeraren utik amak eustan irakatsi euskeraren maitasuna zabaldu nioz beñ.

kaiko euskera egiten dutenei bere euskera garbiago erabilli dezaten, aditza jatorrago erabilliz. Esker onez artzoko asmoa. Eta laguntzatxo ori eman nai izan duelako, orretxegatik ez du egin nai izan lan oso-osozkorik ere. Esaterako, itanozko aditz-jokorik ez du eman, kanpoan utzi du.

Bere apalean, egilleak asmotan artu duen elburua liritxi duela uste degu. Lantxo uts au onuragarri izan daitea euskerarentzat. Euskerari ta indargarri izan dakiola. Ez dot orixe beste saririk opa.

Pujanak ez dio bere indarrez goragoko egitekeri eskua ezarri. Bizkaiera erabiltzen malsu degu bera. Eta erriari entzuteko belarri zoliak ditu, eta berdin antxiñako idazle ta maisuei: «Erriak, idazleak eta maisu jakintsu diranak izan dodaz irakasle». Dene-tatik baliatu da bere liburu ontan.

Gaiñera, esango al det?, neri begikoago egin zait liburu, bere egillea arabarra dalako. Arabarra ta euskaldun jatorra, Arabako erri bateko euskera bizi biziaren jabe dana. Ez ote ditu, beraz, merezi gure txaloak, gure oniritzia ta gure arrerarik onena?

L. AKESOLO

EUSKAL-LITERATURARI BURUZ

IRITZI JAKINGARRIAK

Leengo egunean, EUSKAL-LITERATURARI BURUZ, izketaiditxo bat izan nuan, antziñako euskal idazle on batekin. Ona emen, nere galderai erantzunaz berak azaldu zizkidan, iritzi jakingarriak:

—Lagun zaar: nola ikusten dezu EUSKERAREN gaurko egoera?

—Nai bezin ongi... ez; baiña ain gaizki ere...

—Ukator baiño, baikor, geiago zaude, noski?

—Ala esan dezaket. Argi dagoan gauza bait da, EUSKERA gero eta geiago erabiltzen dala gure etxe-etan, gaur egun; eta zer esanik ez, kaleetan, euskal-ikastolan dabil-tzan umeen artean, batipat, sarritan kanpotarrek ain bearrak gaztela-niaz mintzatzeri beartzen bagaitu ere.

—Beraz, EUSKERAK iraungo digu oraindik?

—Bai, gizona, bai. Ez daiogun ja-

ramonik egin orain 179 urte, 1.801-garren urtean, aleman edeslari ospetsu Guillermo Humbolt-ek EUSKERAREN BIZIAZ esan zuan astakeriari, euskera beste 25 urte barru ilko zala adieraziaz. Geroztik, orra zenbat urte igaro dan, eta EUSKERA, BIZI DA ORAINDIK!

—Eta zer diogu oraingo euskal literaturari buruz?

—Zenbaiten belarrietarako min-gotsa izan baliteke ere, ortaz, nere iritzia, auxa dezu: langille asko buru-argioak, naiiza eskola gutxi-koa izan, GATZ eta BIZKORTASUN geiagoz idazten dituzte beren esanaiak, zenbait idazlari jakintsuk baiño.

—Geitxo esatea ezpada ori...?

—Ara, «Zeleta»; gure literaturak ez du sekula bere nortasuna gal-lurreraño iritxi, eta ez da ere mundu-zabal-arrotzean irakurmiñik sortuko, goldearen gisa erreten-zu-lo bakarretik dijoan bitartean. Ez goldearen ildo bakarra, ez trenaren nundik-norako burni-bikote ezaguna

ez du bear, baizik txoriaren nora-naiko egara zabala. Ori bear duala denizkiot, gure alertiak: mugarik eta esirik gabeko askatasun eta egurats-bidea. Eta ori, bee beeko sasi-artean katiaturik dauden begi-bakaren arrikadei jaramonik egiteke.

—Gizona!

—Bai, Zeleta, bai: Arranoaren egatze goi-goikoa; ori bear degu baldin norgeretasunaz jabetuko bagera. GURE EUSKERA GAIXOA, BETI OPERAZIO-NAIAN ZEUKEGU, esateari beingoz utzi daiogun, ne-gartiarri izateari baikortasuna eza-rririk.

—Ortarako, edo giro ori lortze-ko, euskaltzale guztion egingiza go-gotsua bear, ordea, eta batez ere euskal-idazle on IDAZKERA-BATASU-NA...

—Jakiñal. Ez orain dezala: esan liteke idazlari bakoitzak ba dituela OGEI MIXIOLARI, eztena ta sardea eskuan. Ez alda ala?

—Arrazoi dezu ortan.

—Arrazoi izango ez det, bada? Are geiago: iñoiz euskeraz idazte-ra ausartzeko filologiaren eta gai-ñetiko izkuntza-jakinduria guztien le-ñe danak bat-banaka aurretik ikasi ta beti gordetzera beartua izan bear ote degu ba?

—Bai, baiña gramatika...

—Jakiñal, gramatika pixka baten bearra daukagula, ongi idazteko; baiña baita berezko degun elerti-yavotasuna, bizitasuna, txairotasuna, nor bere egituaren gatz ta... em-a-naren ugaria ere bearezko du, idazle onak.

ZELETA

«HERRIA»

Elgarrekin biziz eta mintzatuz eskuara hobeki ikasten

Batzuk eskuara aisegi uzten du-ten denboran, bada gero-tagehiago jende eta bereziki gazte eskuara ikasi nahiz heldu denik. Holako ba-tzuekin esperientzia bat egin-berri du Jakes Etcheverry eskualdun era-kasle arraiak.

Berari galdegini diogu zerbaiz kon-da diezagan entsugu hortaz, Eske-rrik hobereñak diozkagu J. E. jau-nari.

Eskuararen ikasteko, gazte ba-tzu bildu dira eta egon aste bat osoa, erakasle batekin.

Badute segur mereximendu itsas hegiko hiriearrak baitira, Baiona, Biarritze eta Angelakoak. Kokatu dira elgarrekin. Mendionde-Lekor-nen etxalde xarmegarri batean, nahiz den gaztelua. Eta han, aritu dira sei egunez, goizetik arats eskuaraz mintzatzen, iraila hunen bigarren astean, 7-tik 12-oraino.

Harrigarri da ikustea zer aintzi-natze gaitza egin duten aste batez, hola jokatuz. Gazte erneak, gogo onekoak. Lehen aldia da holako iragan-aldia egiten dela gure to-kietan. Ondokoak izanen ditu du-darik gabe.

BEHARRITIK MIHIRAT

Astelehen goizarekin, elgalteta-ratzen dira, larunbat aratsalde ar-te. Hamar orenez egunean, aritzen dira eskuaraz. Lehenik, erranbide labur batzu errepikatzen dituzte molde diferentetan. Gero, galdeak eta errepostuak gurutzatzen dituz-te. Elgarhizketak ere. Erakaspene-ren bururatzeko, ezartzen dira tea-troan ariz bezala, gertaldi labur baten egiten.

Aratsetan, afal-ondoa zinema: bizpahiru filma ikusten dituzte. Eta argazki bakotzaz zenbeit so-las egiten. Begi beharritako gai hank apailatuak ditu M. J. Mina-berri, andereñoak. Eta erraten ahal da, frogaturik, sistema barnekerra dela.

ESKUARAZ MINTZO

Seigarren egunean, eskuaraz min-tzo ziren frango pulliki. Egia erra-teko, bigarren egunetik, jaltzen zaizkote erranbide oso batzu, us-tegabean eta helemeterik gabe.

Hogoi-ta-zortzi (28) ikasgai onak ikasi ondoan, frango urrun erabi-ltzen dute gure eskuara. Beraz, hi-ru-hogoi bat oren aski zaizkote mintzatzeko. Zimendu-zola egiteko, azkarra eta xuxena.

Aita familiako bat leriatura dago ikustea, orai bederen, eskuara adi-tzen dutela etxean. Eta harritua, zoin ongi eta laster bere bi alabek ikasi duten. Gehienik, deusik ez zakiena. Hartze eta antze onekoak baitira.

ESKUARA JAKIN NAHIZ

Bertze bi ikasle baziren, pixka bat konprenitzen zutenak eta las-darkatzen zenbeir gauza ximpleki errateko. Baina, eskualdun berri, astia hartuz eta hitzak harri-me-taka apailatzeko, kiskuin-kaskuin.

Geienek ez zakiten deusik erra-ten, ez-eta konprenitzen ere. Ez dira batere makurlago ateratu, ika-si baitute behar den bezala. Eta bizkitartean, eskual aharantza ere arrotza zaitelarik hastapenean.

Bainan, sei egunen buruan, eskuaraz mintzo ziren. Ba, eskuara hartu dute, ezagutu gabe, ala jo-koa!

Eta ez dira gelditzekotan, beren mihia eta gogoa eskualdundu na-hizik.

HEIN BATETARAINO

Jende batzuek nahi dute gure eskuara konprenitu eta mintzatu. Beren ofizioetan baliatzeko, sal-tzaile, konbertxanterakale, midiku zerga biltzaile, direlakotz. Gaztek, haur denboran ez dutelakotz ikasi; eskas bat senditzen dute, ez bai-tzaiote batere kalte bizpahiru min-tzaira ongi jakitea arematea.

Hein batetaraino, frango errexa da gure eskuara. Partikulazki has-mentean. Ez da arraamerik (mas-culin-feminin) eskual hitzetan, ha-inbertze hizkuntzetan bezala. Ber-talde hitz hainitz derentzat ber-din egiten dira.

Deklinazionea badela? Bai, egia. Bainan, batto bakarrik, hitz gu-zientzat baliatzen dena, izan da-dien izen, izen-orde, auzo-izen edo aditza. Beti bera denentzat. Eta oraino, Eskualdunek ez dakito jo-kaera hori badenik ere, txant gu-ziz naturalki erabiltzen dutelarik.

ZOIN ESKUARA?

Hortan denborarik galdu gabe, garramatika-zarramatika aritu ga-be, sei egunez, egonaldi hortan, gaztek ikasi dute aditza erabiltzen aski urrun... Zeren aditzen joka-eretan baita eskuararen aberasta-suna.

Eta hortx da bada korapiloa! Nor-nor eta nor-nori jokaerak has-ten direlarik, orduan kontu har, korapilatsueri!

Laster trebatu dira halarik ere, azken egunetan, hor ziren gazteak. Trabak kenduz, nekezko gauzak baztertuz, bainan maiz eta hame-ka aldiz errepikatuz, molde dife-rentetan.

Naparro-lapurtarra dute egon al-di hortan ikasi. Gure eskuara. Nun bizi diren ikasleak eta norekin mintzatu, hangoa eta heiena. Beraz, abozkatuz, beti tokian to-kikoa.

Bainan, eskuara batetataru-ari buruz, bertzen errajteko manera ez arrotz izaiteko gisan. Hortako, zenbeit aldiz, gipuzkoarrez erraiten dira gauza berak. Beharrien ohi-turatzeko.

BURASO GAZTEENTZAT

ERE

Egon-aldika, gauza frango ikas-ten ahal zirela, baginakien aspal-ditik. Bainan, orai, badakigu sis-tema gaitza dela.

Hortakotz, baraso gazte batzuek nahi lukete elgartetik eskuaraz mintzatu, gero eta hobeki jakite-ko, beren hauriekin aritzeko edo-zoin solas-gaietaz. Aste bat oso ez daiteke egin hekientzat. Bainan, zenbeit aste-ondar baliatu, bai.

Kaseta huri beren burua ezagut-arazten ahal dute oraitik. Gazti-gatuko diote nua eta noiz-iza-nen diren.

JOSE ZINKUNEGI'REN
OPTICA BERIA DONOSTIAN

URTIETAN LAN OIETAN OTUA

BARRUAN DANAK EUSKALDUNAK

HERNANI, 4

DONOSTIA

errenderi

GIPUZKOAKO BERTSOLARI
BERRIEN LEENENGO «XENPELAR»
SARIA ERRENDERIAN

Ainbat eta ainbat bertsolari sortu dituen gure erri onek, gaur egun bertsolaririk ez izan arren, gordezen du bere biotzean bertso-zaletasuna. Xenpelar, Saiburu, Tellei-txiki, Txintxua, Zabaleta ta ainbeste bertsolariren sorleku dan gure Errenderi au atxikia dago gure aurrekoen oitura zaarrei.

Bat eta beste etorri zaizkigu bertsolari jaialdiaren zertzeladak jakin naian; ba dago zaletasunik bazterretan, bai baserri bai kalean.

Kanpotiar uolde ontan euskerak bizirik egoteak ba du meritua, ta ez makala. Gutxiena uste dezuna etorriko zaizu galdezka: «¿Bertsolari asko al da izen eman duena?». «Sari onak jarri dituzte». Sarrerako txartelak nun salduko dira? «Bost duro ez da garesti», zion beste batek.

Ta orrela egunero. Gure erri onek, Donostia inguruko lo-leku biurtu zaigun erri onek ba du bere nortasuna. Zorionez ez bai dira erdaldunak bakarrik etorri gure erri onetara azken urte auetan. Nafar-euskaldun jator ugari etorri da gure artera, baita Gipuzkoako beste errietatik ere eta oriek izanen dira gaur eta biarko gure erriaren ardatza. Oriek errenderiar erraz egiten dira, gure izateari atxikitzen dira eta euren seme-alabak gu baino ere errenderiar jatorrago biurtzen dira.

Eta goazen gurera, abenduaren 8-a gainean degu, egun orretan izango degun bertsolari jaial ez zazu utsegin bear, irakurle. Agertuko diran bertsolari gazte orien artean ez ote da izango norbait biarko Xenpelarren jarraitzaile onena? Orrela konkurrentzian sortzen dira artista bereziak.

Gure aalegiña, On-Bide aretoa igaz bezala bete, ta gure txaloekin bertsolari gazte oriek berotu ta goraltzea da.

Euskera goratzeko zer bide oberrik? Zuk ikusi al dezue, irakurle, inor aurrez-aurre, euskera maite ez duela esaten duen euskaldunik? Beraz, guztiok maite badegu, eta benetan, zer arrisku dauka gure ikuntzak? Irakurle, euskera maite badezu, eta ez det dudarik egiten, datorren abenduaren 8-an, goizeko 11-etan, OnBide Zinemaren espero zaitugu.

Añarbe.

elgoibar

GERTATZEN DIRANAK...

Oraintsu, teknika kontuan oso jakitun diran bi pertsona, —euskaltzale dirala dioten horietakoak gainera— hurbildu zitzaizkidan; teknika korapilo bat askatu nahiaz, nere ondoan eserita ordu erdi bat edo gehiago egon ziran. Baina, azkenik, baserriar honi, korapilo hori askatu beharrez, iritzia eskatzera behartuta aurkitu ziran. Biak euskeraz. Behar bada, nik neuk baino txukunago gainera. Halako batez, biotako batek, Donostia inguruko bere euskera goxo goxoan honela dio:

—Aizazu Pelix, Egun hauetan, Barzelonako fabrika batzuk bisitatzen izan naiz eta egia esan, erabat harrituta gelditu naiz. Hainbeste fabrika bisitatu dut, eta zegoen guztia katalaneraz idatzirik zegoen. Erderraz bat bakarra, eta hura sindikatoak ipinita. Gainerantzeko beste guztiak, katalanez.

Nik orduan: Beraz, sarri joatea komeni zaizu, ea zerbait «peatzen» zaitzun.

—Zer ba? Zeurok, jakitunok, elkarrekin hitzegitean erdera egiten duzelako, eta ni bezelako baserriar batekin bakarrik, euskeraz. Inolaz ere, euskera, jende bajearekin hitzegiteko duzue. Hori bera egiten du halako euskaltzale zintzo hark ere. Nor da bera baino euskaltzaleago mostradore aurrean? Begira ba... semeari erderaz hitzegiten dio, eta zakurrari euskeraz.

Hori entzun ondoren, barre egin zuten; ez dakit ugo onez ala txarrez, baina ez dut uste, aldatuko diranik. (Pelixek).

Taldekoko Marisabelek

legazpi

Legazpin Omendutako lan bolari trebeak (Andueza argazkia)

SENDIKO GURASOAK

Une guztietan, erriaren alde lan egiteko prest dagoen guraso elkarre au, aldi onetan kezkatua darabilkigu, bere gain artua daukan arazo bat erabaki asmoz. Jakiña, gaur egun ezer iritxi nai bada, leenik bear degun gauza, dirua, dirua, ta dirua da.

Urteoro, errege bezperan erriko auzo ta kaleak zear, aur, eta beartsuen artean, sari oparoak eralgiaz, eratzen duan zaldun-talde ikusgarria, jantzi berriekin apaintzeko asmoz, eta orotaroko bear dan, dirutza zerbait arindu naiak eraginda, erri guztian; «Operación Papel» paper biltze bat egitea erabaki du.

Etxean bildu oi diran, izparringi astekari, aldizkari, ta, gaur egun zabalkunde paper sail oiek, sutara edo zaborretara bota ordez, gorde ditzagun biltzaileak datozen arte, errege bezpera arratsen ain gogozko zaigun jaiari, sakelarikustu gabe laguntzeko, aukera egokiagorik ez bai degu izango, paper zaar oiek eskeñiaz baiño. Denon zer egiña degu, elkarte oni laguntza eskeintzea, ta, saia gaitzen burubidezko erantzuna emanaz.

BOLA EGUNA

Azaroaren 8-an; Gipuzkoar bolari, ta tokalari Elkargoak eratuta, ospatu zan lau bolari aipatuen omenaldia, ta era berean aurtengo bola eguna.

Omendutako bolari trebeak, auek ziran; Azarolatar Patxi; Alustizatar Esteban; Etxeberriatar Joan; erriarrak, eta, Laburutar Zezilio erbeste-arrak.

Egitarau onekin banatu zuten eguna.

Amar t'erdietan. Artzai Onaren ikastetxeko kapillan, ildako bazkideen aldeko Meza.

Amaitak eta laurden. Bolari, ta tokalarien oi-ez bezelako saioen asierak.

Amabitan. Elkargoaren batzar nagusia.

Amabi t'erdietan. Ikastetxeko pelota lekuan, jokaldi jostagarria eskeñi lau pelota zaleen artean.

Ordubi t'erdietan. Andresenea jabetxean, anal-arteko bazkari goxoan bildu ziran, bolari, tokalari, Elkargoko biltzarkide, ta abar, larogei inguruko sailla ziralarik, anaitasun atsegiñean, otordua igaroaz.

Bazkal ondoan, omenduel, burni xafila ikusgarri bana eskeni zitzairen, ondoren urteko sari banaketa egiñaz.

Arratsalde, goizean asitako saioen jarraipena. Irurugeita amar inguruko taldearen jokaldiak bukatu ondoren, leenbiziko sariak onela irabazi zituzten. Bolarietan: Azarola tar Iñaki, aurrena; Ugartetar Luxio, bigarren; Lazkanotar Patxi, irugarren; eta, Zuloagatar Bixente, laugarren. Tokalarietan: Goenagatar Antonio, aurrena; Lazkanotar Patxi, bigarren; Erdoziatar Pedro, irugarren; eta, Matxaindar Imanol laugarren.

Egun oroigarria igaroak dira Legazpin, goieritar, eta beterritar bolazale, ta tokazale sutsu auekin.

Zorionik beroenak, omenduak izan diran lau bolari ospetsuari (berreziki gure lagun Patxiri) ainbat urtetan, euskal kutsuzko joku garbi onen eusle jatorrak izan zeratela. Berdin saridun izan zeraten, da zale guztiok, omendu ditzuten oiek eredutzat arturik, jarrai sendo kirola garbi onek iraun dezan.

AN-ZAN

oñati

Zerbaiti buruz zerbait idazten asten naizenean, gai batez idazteko beti bururaten zait. Baiña idazteko garaian, idatziko ez idatziko onela zaltzan gelditu izan naiz, eta ezezkoak beti garaitu izan nau. Eta zergatik? Ez dakit, lotsak edo nere buruari arto-bero usairik ez emateagati edo zerbaitetarik. Baiña gaurko ontan, lotsaari lepoa eman eta astera dijoa neretzat artua daukadan erabaki baten berri ematea.

Aspaldiko urte auetan, modan edo ez dakit nola esan ere. Maiz, igande askotan beintzat, etortzen zaizkigu neska-neskatillak, euren paperxuak eskuetan ditzutela zerbaitetarako diru eske. Gaur urli-xentzat, biar berendixentzat eta abar. (Nik ezagutzen det, batzen dan diru ori gauza onerako izango dala). Askotan entzuten degu Euskerak ez du ezertarako balio. Neri balio dit beintzat. Eta auxe esateko da gaurko nere idatzaren gaia. Nik artua dut erabaki bat. Neregana etortzen diran neska-neskattilla oieri dirua eman baiño leen, Euskeraz galdeera au egite. Ezkatzten dezun diru ori zertarako da? Neri ez badit euskeraz erantzuten edo beintzat borondate ona ipiñi, zuzen ezin ba-du esan atzekoaz aurrera edo zerbait beintzat, erdia esaten ba-du ta beste erdia norberak esan eta urrengorako osoa nola esan bear dan ikasiak joaten dira. Baiña badira galdera ori egiten zaien zerbait neskatilla puruzkillak aza berdea baiño arpegi illunagoa ipintzen ditzutenak. Diru eske etorri eta euskeraz galdera ori egiteagatik orrelakoxe arpegia ipintzen ditzutenak. Orrelakoak ez dute nere txanponik eramaten. Orra neri nola baliatzen zaidan dirua aurreratzeko euskeraz jakiteak. Eta etxean ere agindu ori emana dut. Papertxuakin datozen danari euskeraz galdetzeko eskatzen duan dirua zertarako dan, eta euskeraz ez ba-du erantzuten ifiolako papertxorik ez artzeko. (Jainkoaren izenean datorren bat ez ba-da beintzat).

Gure euskeraren alde egiteko badaukagu biderik asko. Ez daukagu gogorkerian ibilli bearrik gure euskeraren alde zenbait lan eder egiteko. Maiz gabilta airean egan dabillen txoriaren billa, eta eskuian apalpalik daukagun txoriari ies egiten uzten diogu.

Aurtengo udazken ontan Aurren egun bat ospatu zan erri ontan. Oñatz Bazkunak eraldu edo organizatuta. Aurren eguna bezela oso ederki egon zan. Eraltzailleek txalo beroak irabazi zituzten, gauzak ain ongi eraldu zituztelako. Baiña betiko kontua. Orrelako gauzak ongi eralduko badira dirua bear.

Eta orretarako, bear zan dirua biltzeko neska-neskatilla talde bat. Euskal jakeraz ederki apainduak, baiña izkeraz gelenak (danak ez esateagatik) Karakasetaoak. Egun ortan neuri gertatua. Beste askorengana bezela neregana ere etorri ziran bi neska gazte. Euskal jakeraz ederki apainduak, Aletako bati galdera auxe eginin, nere jakin-miñak. Nungua zera zu?

Erantzun ederra artu nuan alajaña. Lotsagabeiko musin, ziñu nagarri bat arpegiara egin eta alden-du zitzaidan. Aurren eguna ongi igaro zedin diru asko biltzeko bide ederra. Jakin zazute irakurleok. Neska orren gurasoak, deskuidoz

be ez dutela sekula itz bat erderaz egingo, eta alabak euskerari musinka. Beste guraso batzuek ere ederki txuliatu ziran Aurren eguna zala ta, euren aurtxoak eskutik artuta kalerik kale, euskal jakeraz ederrakin ederki apainduta, naiz eta euren aurtxoak euskeraz ez erakutsi eta erakusteko zaletasun aundirik ere ez izan. Aurren eguna, dantzaz eta jakeraz, ederki gertatua izan zan; baiña euskerarentzat ez ain argia. Nik eskutiko nioke ONATZ taldeari, aurren ain ederki antolatu duten Aurren Eguna, beste urte baten AURREN EUSKERAREN EGUNA ospatzeko. Eta egun ortan ez dezatela partetik artu, EUSKERAZ ez dakiten ez aundik eta ez txikik. Edo gutxienaz beintzat Euskeraz ikasten ez diarduanik. Norbaitek esango du beartada; baiña gutxi izango lirakez. A... ordago koska, gutxi izango lirakezela? An ikusiko litzake, ogi ona egiteko, galbaren igarotako gari garbia nun dagoen. Elitzake gaizki etorriko zenbait guraso euren buruak EUSKALDUN ontzat daukatenei arpegiko azala gorritzeko. Neri iruditzen zait euskeragabeko dantza ta jakerak, arima gabeko soñaren antzekoak dirala. Gure Euskalerriaren izatea bere izkera euskeran dagola. Jakeraz eta dantzak eraskin batzuk dirala.

Betorkigu leenbaileen eta asko AURREN EUSKERAREN EGUNAK. Orrek ekarriko dio gure euskerari bere salba-bidea-ta.

ERRI ZALE

ataun

«OARGUI TROSKAETA»
TXAPELDUN

Altzanipeko zelaian, San Martinen ostikoketako I.ko txapelketa jokatu zan, Azaroaren asieran.

Leenengo igandan, Seguratarrek Legorretako Jotakearen aurka jokatu zuten.

Bai partidua, ta bai luzaroko ordu erdia, 0-0 bukatu zituzten. Eta azkenik, «penalty»-en bidez, Jotakeak irabazi zuan.

Beste partidua berriz, Troskaetak, «San Gregorio»-ren aurka jokatu zuan. Troskaetak 2-0 leenengo denboran irabazten joan ondoren, 4-2 irabazi zuan.

Finala. Troskaetak Jotakearen aurka jokatu zuan. Txalogarria benetan Jotakeak Troskaetari egingako oroigarria.

Troskaeta, Jotakeari 2-0 irabaztean, txapeldun gelditu zan. Bi gol auek Zubizarretak, bigarren denboran, egin zituan.

Troskaetatik auek jokatu zuten: Barriolak; Auzmendi II.ak, Arrondok, Goikoetxea III.ak; Salsamendik, Goikoetxea I.ak; Auzmendi I.ak, Zubizarretak eta Goikoetxeatar J.ek. Danori zorion beroenak. Aurrera!

IRRINTZI

zumarraga

ZUMARRAGA
LA SALLE

Egun gogoangarri batean, La Salletear bazkide talde baten biotz gartsuan sortu zan erria ikaskintza lanetan laguntzeko. Gaur, gure uste apalean asmo sendo au loratu da (martes cultural)-en babesean. Lore eder au garatua eta emaitza ugariak gure artean zabalduko eguna dituen laster dator.

Gaurko egunari dagokion maillan jartzeko, gurasoak, asko ikusi ta ikasi bearrean arkitzen gera. Esate baterako: Ez da, naikoa gure semeak goeneko ikastaro maillan ikastetxera bialtzea, gurasoak jakin bear du aurrak ikasteko daukan almena ta ardura; ez da naikoa aurrak guk nai beste aurreratzan ez ba-da irakaslen aurka marmarrean jardutea, eta aurrak zigortzea.

Gurasoak jakin bear du ikasgaiak egokiak diran ala ez, eta mailla ontan jakin bear du beste gauza asko; gurasoak gaurko egunean bakarka indar gutxi du. Onek esan nai du, gure iritziak irakasle ta aintzadunen aurrean azaltzeko, gurasoak bearreko degula elkartzea. La Salle aretoko jardun aldien bidez eta gizon kementsu batzuen litalak babesturik, gure, eta guraso askoren naia gure artean SENDI GURASO ELKARTE zindo bat sortzen ikustea litzake.

AZKARRAGA

zumaia

ALFABETATZEA DELA TA...

Aurten ere, igaz bezela, gure herriko talde kezkatu bat, alfabetatzearen kursoa antolatzeko, lanean ari zaigu.

Alfabetatzeak duen garrantzia denok jabetzen gerala uste dugu. Euskalduna, Euskal-Herria ezagutu behar luketela (beren kondaira, hizkuntza t. a.), ez dago inundik ere ukatzerik. Euskaldunagoak izateko eta gure nortasunaz gehiago jabetzeko.

Hau denon lana dugu, euskaldun bezala, zumaia guztiok. Lan honen helburura irixteko ALFABETATZEA dugu bide egokienetako bat.

Ez dezala nihorrek ahaztu beren Herriarekin eta berarekin duen konpromiso handi hau!

Hitzaldien gaiak, a «grosso modo», hauek izanen dira:

1. Nafarroako euskal mugimendua.
2. Arabako berriak.
3. Bizkaiko berriak.
4. Ipar Euskal-Herriko berriak.
5. Euskera Batua eta Euskaltzaindia.
6. Erlijioa: Elizaren kondaira Euskal-Herrian.
7. Kristau-komunidadeak Euskal-Herrian.
8. Arrantzaleen kondaira Euskal-Herrian.
9. Industriaren kondaira eta gaurko egoera.
10. Baserriarren egoera.
11. Ekonomia gaur.
12. Inmigranteak.
13. Euskal-Herriaren kondaira. Eta abar

—Hasiera abenduaren lehenengo egunetan izanen da.

—16 hitzaldi eta 16 klase, euskal-gramatikari buruz, izanen dira.

—Egunak horrela banatuko dira: Astelehena, Asteazkena: Hitzaldiak.

Astearte, Ostirala: Klaseak.

—Joan behar diranentzat, izenak (Azaroaren 25-erako, Langile-Herriaren. Diru-Etxean (Caja Laboral).

—Matrikularen ordaintzak klaseen hasieran eginen dira.

Zumaia guztiok deituak gaude. Gure Herria maite badugu, gure erantzunen ugaritasunak esanen digute.

Ordurarte.
Aguir.

bermeo

Irurugei-ta-amarragarren urte onetan, 392 garrenko zenbakian argitaratua izanda «Zeruko Argia»n nire idazlana, eta bertako gaia izan dut: «Illunpeko eskillarak argiakaz gabaz argitxuteko inor jausi ta minik egin ez dagigun». Itsasotik etorri ondoren atsedena artu izan dut egun guztian, eta biaramonean, au da, urrango egunean goizeko seiak aldera, begirakada bat egiña izan dut eskillara orri, eta leen bezala ikusi ditut eskillara oiek, au da, illunpe-zitalean. Nik itandu (galde-tu) orain: Ez al du merezi argirik illunpean daukaguzen, edo dugu-zen eskillara oiek?, ala ez al du ardura, min egiñaz gu arrantzaleok Osategira eramatea?, areago ez al du balio guk arrantzaleok argi-ordaintzak baiño geiago?, nondik dator gure errira, eta sendi-etara eguneroko oia, eta urte guztiko irabazia? Ondo ta ederki dakigu ez datorkigula leenbizi erriko kaleetatik, baizik kaiako eskilleretatik. Illunpe gogorrean daukaguzen eskillarak duguz, gure Anaidiako Sortaldean asi, ta Gaztelupeko gorengo eskillarak arte Baita ba daukaguz Gaztelupean laukotu bear diran eskillarak birlute daukaguz edo duguz da. Onexegaitik, eta illunpegaitik esan dut leenbiziko idazlanean, eta emen-bera, 80-85 urteko gizon-agurea bezela jarraituten dugula eskillara oietatik. Ia inoiz ikusten dugun argiz apainduta illunpean duguzen eskillarak, oso poztuko gara gu arantzaleok, eta menperatua izango dugu 80-85 urteko gizon-agurea bezelako jatsikera ta igoera eskillara oietatik. Arduratu bedi arduredun, txarrik jazo baiño leen. Arrantzale dan Azpitia tar Gortzonek.

ORMAIZTEGI

ERRIKO JAIK

Erriko zaindari jaiak gainean ditugula eta Zeruko-Argia asteroko onetan zerbait nabarmendu naiak, ba ditu bereak.

Gai bat ausnartu, besteari begiratu eta azkenik ezin aukeratu.

Gai aldetik bakarrik eragozpenak banitu ordea... Eta idazkera aldetik zer? «H» rekin ala gabe, gaurko naaspilla onetan nork asmatu?

Ni ez naiz idazle eta aspaldi xamarrekoa naizenez, erraztasun geiena dedan eran-idazten det. Alderdiak gandu eta gure izkuntzari on dijoakion jokaera egoki eta jator bat inoiz eratzten bada ordea, izango dan bidea artzeko ez det kupidarik eta nezakentxo egiteko prest naiz.

Baina zergatik onenbeste zipritin eta mizto elkarrekiko? Elkar-izketa edo dialogoa, okerrak zuzentzeko berrazko omen degu. Bai, ala izango da. Ez ordea alkarri zipoka jardutea. Euskaldunok izaera eta jokabide aipagarriak bide ditugu eta oso-demokratak omen gera gainera.

Ez beti. Gauzak guk nai bezala dijoazkigunean bai; aurkako iritziren bat tarteratzen bada ordea?

Gutxi edo geiago gure enda edo arrazak nabari dituen akatsok, oso nabarmen ageri zaizkigu gure erritxo onetan ere. Zergatik bestela emengo taldeketa edo elkartu ezi-

na? Batzuek zerbaitekin kezkatuta zerbaiti ekiten badiote, uko besteak, eta trabak jartzen ez badiotuzte, ajolakabe jokatu bai beintzat. Eta au zaar, sasoiko eta gazteen, danen arteko arremanetan.

Erria maite badegu, au ez da jokabidea. Gizarteko bagera, gizarteko arazoak kezkatu bearrean arkitzen gera. Konpromisorik gabeko bizikera, norberakiko errazena, baina ez erri eta gizartearekiko jatorrena.

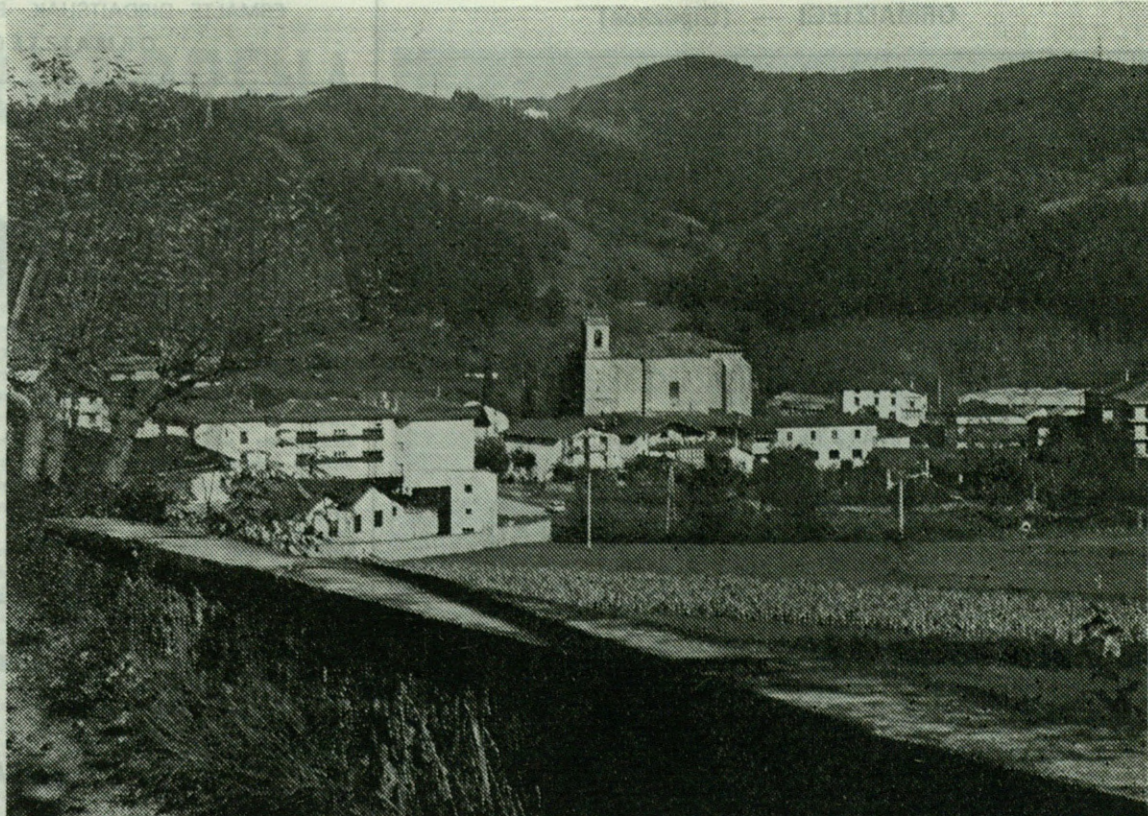
Lo bagaude orain, gero negar egitea alferrikako gerta liteke.

Eredutzat artu gendzak zenbait jokabide badugu auzoan eta zerbait egite-arren emen baino dexte traba eta oztopo ausi bear izan dituzten errietan gainera.

Gure Ormaiztegi onek ba ditu gaur ondo eratzten salatzen ez bagera, ondorengoek arpegira bota lezaizkiguketen arazoak.

Erriko agintari eta beste zenbait gizon zentzudun ez daude loak arturik eta gogor ari dira lanean. Erritar guzien iritzi eta laguntza nai luteke ordea gauzak aalik ondoen zuzentzeko.

Orain da garaia. Sortu dezagun elkar izketa, gazteak beren ikusmira eta kezkekin eta sasoiko eta zaarrek ere bai berenekin, baina elkarri entzuteko eran, ez mokoka eta aeztenka: zerbait egiteko joakaeran.

Ormaiztegi Euskalerriko zatitxo bat da eta gu ere izan gaitexoa ba Euskalerriko.

Agur.

MILLUDI

GURE HERRIA GAUR

Gure herriko jaiak dirala-ta zerbait interesgarriak jakin nahian Euskalerriko sozial ta ekonomia arazoetan ahin ezaguna dan SIA-DEKO taldearengana zuzendu gera. Eta bere lanetan gure herriari buruz hamaika gauza interesgarri arkitu ditugu.

Horregatik dato batzuek bederen hemen azaltzera goaz dezakegun neurrian gure iritzi motxa emanaz.

Dato hauek 1965ganean jasoak ziranaz, ehunetokan egokia ematea dela pentsatu degu.

Iruditzen zaigu horrela gaurko egoera ederki adierazten degula.

Hala ere bijoa aurreneko datoa, bestela, 1965ganean 1.080 bizilagun zituan gure herriak:

Horiematik %ko 50,1 emakumeak
%ko 49,9 gizonak

Dato hauek ezer berezirik ez dute adierazten. Jakintsuak diotenez herri gehienetan emakumeak gehiago izaten omen dira gizonak baino.

Gure herrian bizi geranetatik, zenbat herrian, zenbat Euskalerrian eta zenbat erbestean jaio diran ere, jakin dugu. Horra:

Herrian jaioak %ko 58,8
Euskalerrian %ko 28,2
Erbestean %ko 13,0

Orduan, %ko 87 gera euskaldunak.

Hau hala izanik zenbat dira ordea, euskera dakitenak?

Euskera dakitenak %ko 77,8
Ulertzen dutenak %ko 4,4
Ez dakitenak %ko 16,8
Besteak %ko 1,0

Garbi dago, euskera dakitenak gutxiago dira normalean euskalduntzat jotzen ditugunak baino. Honek zerbait esan nahi du...

Beste dato jakingarriak, jakintza-egoera adierazten dutenak dira. Guk hemen eskola utzita lanean ari direnei buruzko gauzak agertuko ditugu, ez orain ikasten ari direnei buruzkoak.

Analfabetoak %ko 1,3
Idazten eta irakurri %ko 6,8
Lehen mailan %ko 83,6
Profesionalean %ko 1,9
Batziller-erdian %ko 1,1
Batziller-osan %ko 0,2
Unibersidadean %ko 1,0
Tartekoak %ko 3,5
Besteak %ko 0,6

Egoera tristea benetan gurea. Lehen mailatik gora ikasteko modua izan dutenak oso gutxi dira gure herrian. Etorkizuna jakintzan baldin ba dago, toki ederrean gaude!

Profesioei buruz nahiz eta guk hemen datorik ez eman, Ormaiz-

tegiko egoera ez da oso egokia. Gauza hauek ikusita, ezin genezake alai egon, gure herria ondo dagoela pentsatuaz. Eta ez goaz hemen ekonomiaz hitzegitera, guretzat oso arazo gogorra eta zaila dalako.

Baiña bai, gauza bat esan nahi genduke: Guk dato batzuek bakarrik adierazi ditugu. Beste dato asko dago zinetan interesgarria. Ez ahal litzake egokia izango horien berri jakitea?

Obeto esateko, ez ahal da beharrezkoa izango dato horiek aztertu eta sakontzea? Gehiago oraindik, zergatik ez da estudio bat egiten? Gaurko egoera ikusita gure herriaren etorkizuna zer eta nolakoa izango da? Ez ahal du merezi holako gauza batean diru pixka bat gastatzea? Beti itxuan jarraitu behar ahal degu?

Nik hemen galde besterik ez dut egiten. Erantzuna, denok eman behar degu. Hortan bego, baiña ez nuke bukatu nahi SIADEKO taldeari eskerrak eman gabe, dato hauek eskuratu eta ateratzeko bide eman digulako.

ORMA

Alfabetatzea

Goiherriko Alfabetatze Batzordeak, bere ekintzan beste pauso bat eman nahirik, ikasketa batzuek antolatu ditu. Ikasketa hauek, Beasaingo Lizeo Alkartasunaren izenaren 30-aren ilunabarreko 7 1/2-etan hasita, Oraingoz Alfabetatzeko lehenengo mailako ikasketekin hasiera emanen zaie, hauek bukatzean edo talde bat osatzean bigarren mailakoak hasteko.

Beasainen, gero Goiherriko herrietan irakasle izanen direnak prestatuko dira. Herri gehienek ba dituzte beren irakasleak edo irakasle-gaiak hobeki esanda. Hala ere ba dira batzuek gabeak. Hauetako kezkatuok edo ta beste edonork parte hartu nahi balu, atek zabalik daduzka.

Beste asmo bat ere ba dugu geroago betetzeko. Erdaldunei edo Euskera gutti dakitenei irakasteko, irakasleak sortzea alegia. Honetarako, Goiherriaren guardaino arlo honetan aritu direnen esperientziak balioturik eta Aita Altunaren metologia bere liburuarekin dugula, beste ikasketa batzuk antolatuko dira. Hauen berriak zehatzago adieraziko ditugu garaia heltzen denean.

GOIHERRIKO ALFABETATZE BATZORDEKO IDAZKARI

GURELESA

Gipuzkoa'ko ta Nafarroa'ko esne onenakin gertatutako esnekiak:

- Esne Pasturizatus
- Esne solila (esterilizatua)
- Esne auten
- Esne-galina
- Guriña
- Yogur
- Batiduak

Igara auzoa - Apart. 213 - Urrut. 29060 (lau ar) — DONOSTIA

MARGOLA

ZURIKETA

LEHOR GARBIKETA

MURUA - ETXEA

BAR — JATOKIA

ORMAIZTEGI — (Gipuzkoa)

BAR PABLO

JAI ALAI ETA BIKAIÑAK
SAN ANDRES JALETAN

ORMAIZTEGI — (Gipuzkoa)

ARMERIA BARRENETXEA

ERA GUZTIETAKO SU-IZKILLU,
KARTUTXO ETA EIZTARIENTZAKO TRESNAK

Erri enparantzan Urrutizkiña: 17

ORMAIZTEGI — (Gipuzkoa)

BERRIAK

CONFECCIONES JUANI

GIZA-EMAKUMEENTZAKO ERA GUZTIETAKO JAZKI
ETA SONEKOAK

Irizar Gotzaiaren kalean 1.º Urrutizkiña: 13

ORMAIZTEGI — (Gipuzkoa)

irizar,

s. c. i.

BURNIZKO BURDI OLA
ERA GUZTIETAKO AUTOBUS
ZIRGA EDO REMOLQUE
FURGOI TA ABAR
ERATUTZEN DIRAN LANTEGIA

Urrutizkiñak 891546 eta 891547

(bi urrutizkiñ ari)

ORMAIZTEGI N (Gipuzkoa)

AIZAKIÑAK - LEGUNKARIAK VENTILADORAS, PULIDORAS
ETA DEZTEREAK ETA ABAR... Y ESMERILADORAS

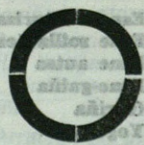
Urrutizkiña: 891746 - 891370

ORMAIZTEGI (Gipuzkoa)

FABRICA DE HERRADURAS Y LAMINACION

PERRA TA IJEZTA LANTEGIA

Jose Azurmendi

ORMAIZTEGI — (Gipuzkoa)

CONSTRUCCIONES ELECTRO MECANICAS

TXIMIST - INDAR - MAKINAGINTZA

José María Lasa

ORMAIZTEGI — (Gipuzkoa)

OSINALDE - Garajea

GARBITU TA KOIPATU
BERIBILLAK - KONPONKETAKTXAPA - PINTAKETA
GURDI - JANTZIAKUrrutizkiña: 56
ORMAIZTEGI — (Gipuzkoa)

SISTIA GA

ESMALTE - DIRDAITSUAK, BERNIZAK, METAL - IRARKUNAK

ORMAIZTEGI — (Gipuzkoa)

INDUSTRIAS

METALICAS

DE

GUIPUZCOA, S.A.

GIPUZKOA'KO METAL

LANGINTZAK, S.A.

Ofizinetako mai ta erredizak.

Mantenu ta Gordelekuetarako alda-
bera ta salgaiak.Urrutizkiña: 89 10 30
ORMAIZTEGI (Gipuzkoa)

1.896

1.969

GIPUZKOA'KO PROBINTZI ERATETXEA

(Caja de Ahorros Provincial de Guipúzcoa)

Zure diru bearretan gure
"PRESTAMEN SERBITZARITZA" (Servicio de Préstamos)
balla zaitzeZure Arrantz-Ontzia erosteko edo obetzeko
Zure baserria erosteko edo obetzeko
Aberea —azienda— erosteko edo obetzeko
Baratzeko fruituak obetzeko
Jakindean jarri zaitze Donostia'ko gure
12 ofizinetan eta Probintziako 63 sukuraletan

NORK KUKURRUKU!!!

OLLARRAK

OLLOTEGIAN?

Ez. FAGOR,ek

sukaldian

PERFILES LAMINADOS
EN FRIO

PEYDESA

BURNI - METUTAKO
ERTZ - ORRAZEAK
OZTETAN EGINAK

Urrutizkiñak: 891661 eta 881414

ORMAIZTEGI
(Gipuzkoa)

Bodegón

Alejandro

Alejandro'ren Bodega dago
Donosti'ko txoko batan,
bein ezagutzen dutenak zintzo
dakite aruntz joaten.
Nai dan aukera be-dezu beti
jaten bezela edaten,
oberik ezin arki diteké
merke ta ondo ematen.Fermín Galbón, 4
DONOSTIA

ERLOJU TA BITXITEGIA

Duardo Chopetia

Vergara, 11 - Urrut. 17751 - Etxekoa: 22700 - DONOSTIA

Eujenio

Murua

ARATEGIA

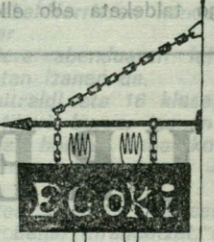
San Andrés

ORMAIZTEGI

(Gipuzkoa)

ONDO BADABILL
Otsein DA

ARGI ERREKIA

Txekor txuletak
Idi txuletak
Saietsak
Arkume ta abar
San Ignazio, 15
Urrut.: 89 14 37
BEASAINZERUKO ARGIA
BIZKAIKO ERRI
AUETAN

SALTZEN DA:

MARKINAN

M. Loli Agnaga,
Artibay, 24

SONDIKA-ASUA

E. Astarloa

LARRUSKAIN

Parrokia

GERNIKA

Ruiz Bustillo

ONDARROA

M. Zulaika

BILBAO

Libreria Armendariz

Dr. Arellza, 50

Libreria Azkategui

Cintureria, 4

Libreria Bilbaína

Plaza de los Mrtires, 2

Libreria Verdes

Correo, 7

GALDAKANO

J. Altuna

Urreta, 34

ABADIANO

J.F. Zubero

S. Prudenziolo, 7

E I B A R

ZULOAGAREN EHUNURTEURRENA Juan San Martinen hitzaldia

Irrika batetan ginen Juan San Martinen hitzaldia entzuteko. Zuloagaren ehunurteurrena dela eta, Eibarren eratuak ziren hitzaldien artean, San Martinena irizten zitzaien, hain zuzen, interesgarriena. Izan ere berau bakarrik zen euskaraz, eta hori zerbait bada ere ez zen guztia, ez horixe. Hizkuntza bera baino, hizkuntza horrek eskain zitzakeen ondorioek kilitzen ginduzten batez ere. Baderitzat mila hizlari erdaldunek ez dutela inondik inora esaterik euskaldun txiroenak esan ditzakeenak. Hobeto edo gaiztoago mintzatuko dira haiek, baina inoiz ere honen bezain egoki. Perspektiba falta zaie, beste honek berezko duen perspektiba, eta behingoa behinik behin, perspektiba horretaz baliatu nahi genuke gure herriko seme ospetsuenaz hitzegiteko.

Imanol Laspiurrek "presentatu" zigun San Martin. Jakina ez zuela ezezagunik presentatu, presentatzailerik baino zuzenago agertu zitzaien; "Juanito" Zuloagari buruz mintzatzeko gai zitekeenez genituzkeen eztabaiden zuzenak. San Martin edozertaz edo gehienaz mintzatu ohi da, eta behar bada hedatze honek sorrerazten duen zerbait zapikiren zantzaz antz. Hala ere "Juanito" ezagutzen dugunok badakigu bere jakinduria zabalaz eta azterketa zaletasunaz.

San Martin beragandik eta ez beste inorengandik jakin dugunez, delako hitzaldi hau Valverde zenari omen zegokion (San Martinek hautatua), baina horren heriotza saminarean ondoren, San Martin bera hautatu omen zuten antolatzaileek errederiaren ordezko. Ez zen hala ere lehen aldiz Euskaltzaindiko idazkaria Zuloagaz aritzen zela, baditu hiru artikulua aspalditxo euskaraz idatziak, alegia, Zuloaga ta Eibar ("Eibar" aldizkarian, 1959-25.gn. zenb.), Zuloaga ("Club Deportivo Eibar", Ekaina 1961), Zuloaga ta gu ("Egan" 4-6, 1962) eta betteren bat ere erdaraz hor nonbait galduta. Ez da bada atzo goizekoa San Martinen Zuloagaren-ganako axola eta zaletasuna. Horrez gainera, eta Laspiurren hitz jarioz, biak (Zuloaga eta San Martin) autodidaktak ditugunez, nor hau baino egokiago hartaz mintzatzeko? Honenbesterekin hasi zitzagun bada, poliki poliki, argi eta arinki, Juan San Martin "behar-gin" amorratua.

GAIA: ZULOAGA, ARTETA
ETA EUSKAL ESKOLA

Bi arrazoi zituen gai honi lotzete. Lehenik, Valverde, gai berriari aipatzeko asmoan zelako (hona jakinerazi zion bizi zela). Bigarrenik, beste hiru hizlariak Zuloagaren biziak, teknika soila eta anekdotaz arituko zirelako, gainintzeko harremanik aipatzeko.

Zenbaitek, zentzu okerrez, beste-

lakorik baderitzate ere, euskal artista batentzat ez da derrigorrezkoa, nahi-ta-ekoa, euskal gaiak erabili beharra bere euskalduntasuna agertzeko. Norberak aurki biza lakot dituen gai, merio, maila eta bide, eta zentzu euskaldunet baliatuz gero molda ditzake tresna horiek amets duen kutsuz.

Era honetan, Zuloaga artista denaren aldetik, ezin dezakegu hasiera batetan behinik behin artista bezala baino neurtu. Badira hor nonbait, edozenbat iritzi kalera-tuak, Zuloagaren jatorrasuna eta bere jaioterriko maitasuna ukatzen dutenak. Harroa zela? Nor ez da bada harroa Eibarren? —zirauskun irribarrak San Martinek—. Ez zuela Eibarren harremanik handirik izan, ez zuela sustrairik hartu? Nola bada hogei urte luze atzerrian iragan ondoren. Iritxi zen mailetara irixteko, Eibarkotatik ezezik beste zenbait iturritatik ere edan beharra izan zuen, eta berriro etortzean ez zuen gaztetako giroarik aurkitu, herria bera aldatua, hogei urteko hutsuneak derrigor sortu behar zuen hoztasuna.

Bestalde, Hospital berria zela eta, bere laguntza izan zuen herriak. Eibarko industriaren geldine larrrietan, besterik ezean langileek Arrateko bidea egiten zihardutela, bere kuadru bat saldu zuen soldat-ak ordaintzeko, eta beste lau kuadru edo Arrateko Ermitan utzi zizkigun. San Martinen ustez bada, ezer zorrik ba zuen ondo baino hobeto zuri zuen, artista batek ez bait du horrelakorik egiten zeresanagaitik, herri maitasunez eta maiteminez baizik. Gainera ez omen da inor profeta bere herrian, eta Zuloaga ezin zitekeen lehenengo izan.

LEHENENGO URRATSAK

Zuloagak bere lehenengo urratsetan, Madril jo zuen lehenik. Prado Museoa aztertu zuen bazter batetik bestera, baina ez zen ikusi zuen guztiarekin jabetu, behar bada goizegi zen, hala ere ez zen inongo akademitara joan, ez bait ziren bere gustoko; hots, bere gustokoak ez zirela jakiteko ba zen ordurako gai.

Ondoren Erromarantz abiatu zen. Ez zuen pintura errikeri ikusi, gainbeherakoa baizik. Sasoi hartan pintore italiar guztiak klasikoak kopiatzera emanak bide ziren, ez zuen sortzailerik aurkitu. Mendez mende Erromak iraunerazi zuen kultura aureola hiltzorian zen. Pinturaz behintzat, XIX.garren mendean ez zen Parisi eramango zio-nik.

Berehalaxe Parisen zen 1890 urtean, eta ez zoritxarrez. "Impresionismo" delakoa ezagutu, aztertu, onartu eta erabat bereganatu zuen, horra hor "Mi padre" izeneko kuadrua lekuko. Geroxeago, katalandarrek in harremanetan "mo-

dernista" joeraz jabetu zen. Ondoren, non eta... Parisen, Greco ezagutu zuen, sakonki ezagutu ere, garai hartan Espainian ea erotzat zuen pintorea. Besterik gabe, ezin bestean, Toledora etorri eta bihar-muneko egunsentiari itxarotzeko, atezaina jaikierazi eta eskupeko gainditu zuen "Entierro del Conde de Orgaz" delako kuadrua ikuste arren.

Eta orain bai, oraingoa antze-man zien Espainiako pintore klasei, somatu bide zuen argiren bat, sikusi bide zuen helbururen bat, eta orduantxe ekion zion lanari gogotsu eta txit interesaturik. Berorrek mamitu zuen berorren hildoa, bere erara eta berekaxa, lan eta lan, aurrera beti, zeharretara begiratze-ke, gainontzeko pintoreengandik arras bereiztua. Velazquez, Greco, Ribera eta Goya izan zituen maitutzat. Hainegandik ikasi zuen gehien. Jokera honek ba zuen bere arriskua, atzera begira gelditzean aurrera joateko ahalmenik bai ote?

ASOCIACION DE ARTISTAS VASCOS

Zulagag ez zuen inoiz ere inongo eskolako txartelik paparrean jarri. Honetaz zeharo indibilualista eta berekoa genuen, eta bere jokera honek mota guztitako kritika eragin zituen txarteldun pintoreen artean.

Bilbon, Lekuona akademiaren inguruan (Regoyos, Losada, Iturrino, Zubiaurre anaiak etab.) euskal pintura eskola bat oinarritzen ari zen XX.garren mendean hasieran. Hauen ondoren, Arteta, Etxebarria, Tellaetxe, Arruetarrak etab. "postimpresionismo" batek bultzatuz, uskalerrian ere beste edonon bezala, jokera, molde eta sistima berriak sortu gurarik ziharduten. Giro honetan jaio zen 1911 urtean "Asociación de Artistas Vascos" zeritzan elkargoa, eta Zuloaga hain zuzen izan zen sortzaileetarikoa bat; ez zen bada Zuloaga eskola edo elkargo hauen etsai, beretzat ez zutela talio edo baino. Kontuan eduki, sasoi hartan Zuloaga erabateko pintorea egina zela, bere pintura mota berezia zuen, bere era bakanak, eta aurrez helburuak markatuak, beraz berari zegokionez behintzat ezin zerakenez eskola berriari amain edo amor eman, ezin zitekeen besterik gabe gazte talde harekin bat etor. Zuloagak ondo ikusten zuen eskola berri hau, baina ez beretzat, oraindik jokera zehatz bat hautatu gabe zutenentzat baino, are gehiago gazte eta hasi berrientzat.

Geroztik, Artetaren ardurapean batez ere, eskola honek kontzentzia eta gorputza hartu zuen, goi mailetara iritzi zen. Zoritxarrez anai arteko gerrak zapuztu zituen labeen ziren asmo eta helburu bikainenak. Hala ere ezin uka gaur egun ere ba duela eskola harek

onderio onuragarriak. Horra hor, esaterako, Aranoa, Martiarena, Valverde bera, Urzelay, Olasagasti, Vazquez Diaz (hemengo ikaslekin Madrilgo eskola sortu zuena) etab. eskola haren jarraitzailetzat aipa genitzakeen pintoreak.

Arteta, euskal eskola haren buru eta eragile bezala, eta Zuloaga, eskola beretik at biak elkarrekin, gonbaratzea zegokion azkenik San Martini bere hitzaldian. Gogora ditzagun bada azalez soilik bada ere, bat bederak erabili ohi zituen gaiak, teknikak, koloreak eta helburuak.

GAIAK. Zuloaga 98.garreneko giza-zaldia kutsatua agertzen zaigu. Espainiako autokritika bat eginaz, Unamuno eta Valle Inclán Literaturan zirena, Zuloaga pinturan barna izan zen. Miseria, txirokeria, jauntxoak, handikiak, iñitoak, panderetak, toreroak, lepaokerrak, kastilla agortua etab. pintatu zituen Zuloagak. Kontura gaitzeen Zuloaga euskalduna zen aldetik zeharo harritu zela Espainia ezagutzean, beharra, premia, eza, giza-mailak etab. gorri gorriak bait ziren. Gainera karakterrez gogorra izanik ez zuen erdi biderik auke-ratzerik.

Arteta berriz, apalagoa zen lehunago karakterrez, gainera Zuloag ez bezala etxean premia ezagutu zutenetarikoa. Artetaren sozial-gaiak erabili zituen (Madrilen Vicente Cutangari ikusiak), baina ez Zuloagak bezala. Honek goitik behera, harek ordea behetik gora. Zuloagaren txiroak, txiro zapalduak dira, Artetarenak osteria izpirituz jasoak, jantziak eibartarrarenak bezain txiroak baziren ere. Artzainak, baserritarak, marinela, mineroak, langileak eta inoiz erromeriak eta foballa ere pintatu zituen. Hitz batez Bilbo inguruko folklorea pintatu zuen Artetak; folklorea baina ez "folklorismoa", folklorea soila herriaren atsegingarri eta jostailu izan ditekenez neurrian.

Bakoitza bere zintotasunean, artistak zintzoa behar bait du izan, Zuloagak goitik, baikorra zen aldetik txirokeria ikusi zuen. Artetak, behetik, pesimista bezala, txiroen jasotze bat eskaini nahi izan zuen. Sarri gehiegi idealizaturik, atleta ixurazkoak eta hautatuz.

Beste gai batez, esate baterako, batetik Alcazar pintatu zuen artean, besteak Gernika pintatu zuen, eta berak pintatu ezezik, Picassori pintatari ere.

nak. Artetak, aldiz, sorkunderako ahalmenak egin zituen.

Horrez gainera, oinarritzko teknikaz ere, erabat ezberdinak ziren. Biek dibujatzaile oneneakoa, zein baino zein hobeak, dibujo teknika ezberdinez baliatu ohi ziren pintatzerakoan.

Zuloagaren kuadruak amaitutzat jo zitezkeen dibujuaren aldetik guztiz amaituak eta borobilduak. Artetak berriz ez ohi zuen inoiz ere dibujurik amaitzen. Gai gainera marrazkiak eta forma murritzez baliatzen zen, gero pinturaz amaitzekotan, eskema soil bat aski zitzaion.

KOLOREA

Artetaren argiak argiagok ziren. Argi sakabanatuak, edonondik sortuak, erreflejoz eraginda, Gezannen eskola hain zuzen. Zuloaga ordea kontraste zale amorratua, ez zuen inoiz erreflejoerik erabili.

Badirudi Artetak Gaztelerriko argia euskalerriratu zuela, Zuloagak Euskalerriko argia Gaztelerriko paisajeetan azaltzen zuen artean.

Zuloagaren koloreak klasiko jokarakoak dira. Rembrandt-en eran argiak ilunen gainean jartzen zituen, bere iritzi eta Rusiñolen hitzez, tinta erdizkakoak aspergarriak bait ziren. Aitzitik Artetak, "vanguardismo" batez jabetuz erditintak erabili ohi zituen.

HELBURUAK

Zuloagak bere pinturaren goimaila zuen helburutzat, bereganatu zituen modulu eta erekin konformatu bide zen. Zekienari nahikoa nahikoa zeritzan, ez zen joku berriekin ausartu. Ahalik eta ondoen pintatzen ahaletzen zen. Ez zuen ez aurrekorik ez jarraitzailek izan.

Artetak helburu sozialak eta herrikoiak izan zituen. Euskal eskola bat sortzea zen bere helburu nagusia, eta sortze horretan mugatu zituen bere zereginak. Bakar-ka ihardutea baino, taldeka ari-tzeari onuragarriagoa zeritzan, ez behar bada "Arteta" izenaren eza-guerarako bai ordea euskal artea-ren onerako.

L. A. Aranberri

ZIKLOMOTORRAK MOBILETTE - "GAC" BIZICLETAK "GAC"

SALTZALLEAK GIPUZKOA'N:

On Jose Luis Miner - Ronda, 3 - San Sebastian

On Luis Suarez - Mayor, 7 - Beasain

P. F. Juaristi'ren Semeak - Arragueta, 9 - Eibar

Mendizabal-Etxea - R. M. Zuazola, 39 - Oñati

Fabrikanteak:

GARATE, ANITUA

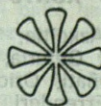
ETA Cia., S. A.

APARTADO, 2

EIBAR

TEKNIKA

Zuloaga teknika ezberdinetan murgildurik dugu. Zailtasunik gabeko pintorea, ondo pintatzea zuen bere axola nagusietarikoa bat. Teknika ezagunenak zerabilzkien, bere sasikoak eta Espainiako klasikoe-

Silberio Mandiola

«AGIÑAZPI» — BAR - JATOKI

JATEKO ALAKOTXEAK — EUSKAL-JANARIAK

Paseo Urquizu, 22

Urrutizkiña: 71 10 47

E I B A R — (Gipuzkoa)

TIRAKETA - KIROLA GAZTETATIK ARTU

GAURKO ARMA
LENTEGIAK

STAR BONIFAZIO ETXEBERRIA, S. A.

Apartado, 10 — E I B A R — (Gipuzkoa)

Remigio Etxeberria

BURDIN - URKETA ETA MARKAKETAK

NEKAZARITZARAKO MAKINA - ALDAGAIK

Apartado, 80

Barrio Chonta

Urrutizkiña: 711236

E I B A R — (Gipuzkoa)

J. Antonio Altzibarr'en Alarguna

MAKINAZKO LANTEGIA

Chonta, 13

Urrutizkiña: 71 65 09

E I B A R — (Gipuzkoa)

DEJ, S. A.

INDUSTRI - ETXEA

ZATIEN ETEN TRINKAKETA

MOLDAKATZA GUZITARIKOAK

Avda. de Bilbao, s/n.

(Junto a Arbitrios)

Apartado 128 — Urrutizkiña: 72 11 43

E I B A R — (Gipuzkoa)

Manuela Larramendi

SENDALARI - MIATZAILLEA

GAIXOARENTZAT BETI PREST

Fermin Calbeton, 19

E I B A R — (Gipuzkoa)

Biktor Urru- tibeaskoa

OKINDEGIA

Dos de Mayo, 16

Urrutizkiña: 711868 - 716950

E I B A R (Gipuzkoa)

★

Avda. de Guipúzcoa, 26

Urrutizkiña: 370

E R M U A (Bizkaia)

IBAI - ONDO BARRA

ANTONIO BUENDIA

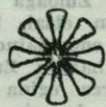
—oOo—

Bidebarrieta, 52

Urrutizkiña: 717148

E I B A R (Gipuzkoa)

AZPIRI'TAR LEONARDO

TXUKUNKETA - ETA
ETXEGINTZAKO LAN - GAIK

POLIGLAS

ROCA

URALITA

FORMICA

Paseo de Urquizu, s/n.

Urrutizkiña: 717840-41-42

E I B A R — (Gipuzkoa)

BIKUÑA'TAR JOSE

Sutegi-ereduak. Bete ta txertatzeko ebakilleak. Burdin-urketarako era guzietako lanak. Egintam ta neurrizko ak ere egiteko lantegiak.

Chonta, 22

Urrutizkiña: 71 12 08

E I B A R — (Gipuzkoa)

ETXEZARRAGA

IRRATIA — TELEBISTA — OZKIÑAK

Erakustegia ta Salmenta

Mariangela, 8

Dos de Mayo, 17

Urrutizkiña: 71 83 70

Urrutizkiña: 71 10 11

E I B A R — (Gipuzkoa)

Alberdi'tar Errosario

A R O Z T E G I A

★

Chonta, 34

Urrutizkiña: 72 13 26

E I B A R — (Gipuzkoa)

ALBISTEGI

BURNITEGIA

Etxerako tresnak
Ol. kontratapeatuak
Industri - salgaiak
Etxegintzarakoak

Maria Angeles, 18

Urrutizkiña: 71 13 44

E I B A R — (Gipuzkoa)

GARAZIAGA SUTEGIAK, s. a.

SUTEGI ETZANA

★

Travesia Chonta, 3

E I B A R — (Gipuzkoa)

MAKINAK ALDEBATETIK BESTERA ERAMATEN BEREZIAK

ERREMOLKEAK — ETXEGINTZAK

«KATILLU» GRUAK

Isasi, 8, bajo

Urrutizkiña: 713731 ta 712136

E I B A R — (Gipuzkoa)

Daniel Arroyabe

ILLE - APAINKETA

Paseo de Urquizu, 14-1.

Urrutizkiña: 71 83 15

E I B A R — (Gipuzkoa)

Donosti'ko Aurrezki Kutxa Errikoa

1871'GARRENEAN IRIKIA

EIBAR'ko Kontu-Etxea, Av. Generalísimo, 19'an - Urutizkiña: 711577

ERRIETAKO KONTU - ETXEA:

Andoain, Azkoitia, Azpeitia, Beasain, Zestua, Deba, Eibar, Elgoibar, Ondarrabia, Getaria, Ernani, Irun, Lasarte, Lazkao, Legazpia, Mondragoi, Mutriku, Oñati, Orrio, Oizartun, Pasai Antxo, San Juan eta San Pedro, Plazentzi, Errenderi, Tolosa, Bergara, Billabona, Billafranka, Zarautz, Zumarraga ta Zumaia.

DONOSTI'KO AUZOGUNETAKO KONTU - ETXEA:

Alza, Herrera, Amara, Antiguu, Udaletxea, Bretxa, Gros eta Urbieta. Laster irikitzeak: Amara, Intxaurren eta Azkuene'n.

E I B A R

PARROKIA ARTEKO LAGUNTZA ERAKUNDEA

Erderaz "Ayuda interparroquial" izenez ezagunagoa dan erakunde hau agertu nahi deusagu oraingoan irakurleari. Erakunde honek egiten daben lana, oso probetxugarri dala uste dogu, eta zer dan, zer egin daben eta zer helburu daukan jakitea komenigarri.

Felix Bergara apaiza, erakunde honen eragile printzipalenetakoa, rengana jo dogu, informazio bila.

Noiz eta nola sortu zan gure erakunde hau?

Ermuan, 1968-ko udabarrian, huelgan egozen langileetatik batzuk kalera bota zituen. Hau dala eta, laguntza eskabide bat egin zeuskuen H.O.A.C.-aren bidez. Igande bateko meza guztietan bat kolekta bat egitea pentsatu zan. Artean, jakineko diran estuasun larriok hasi barik egozen. Baina horrelako kasuak, gehiago be egongo zirela-eta, instituzionalizatzea pentsatu zan, eta kaxa bat eratu.

Zein dira bere helburuak?

Sozial eta politika-burrukakaitik —huelga, lantegietatik botatze, gartzelaratz, herbestertze...—, familiarizatzeko diren premiei, nolabait erantzutea; bai diruz eta bai larrialdiotan gure elkartasuna erakutsiz.

Baina gure asmoa ez litzateke bete-betea izango, hori bakarrik egingo bagendu. Gure amoa haruntzago doa; jendea bere lozorrotik ateratu nahi da, politiko eta sozial problemaren kontzientzia hartu daian, izpiritu zabal baten barruan. Honetan be, zerbait egin izan da, hiltzaldi eta ikastaro laburren bidez; ea aurrerantzean be, jarraitzekotan gara.

Nork zuzentzen dau erakunde hau?

Elizako mugimenduetako sekular talde batek osatzen dau zuzendaritza batzorde ofiziala, apaiz bat be aldeko dabelarik, orain, ni neu. Baina erabakiak kolaboratzaile guztien artean hartzen dira. Praktikan

ba, laguntzaile batzarraren esku dago zuzendaritza.

Zelan egiten dira diru-batzeok?

Elizan, hasi ginanetik, lau kolekta egin dira jaieguneetan; eta hilerro, fabriketan, kalean, lagunartean, parrokietako seilu bat daroen txarteltxo batzuen bitartez.

Zenbat diru batu izan da hasieratik, zenbat laguntza eta zein lekutara emon izan dira?

Hasi ginanetik 1.500.000 ptatik gora. Danera jota, seirehun laguntzaik gora emongo genduzen, gehienak Eibarren zabalduek, baina herrietik kanpora be bidaltu izan dogu, Zumarraga, Bilbo, Gernika, Zarautz, Hernanira...

Euskal Herrietik kanpora, bidaltu izan da inoiz laguntasunik?

Mundu guztiko herrien burrukak eta zampaketak be sentitzen ditugun seinale, laguntza sinboliko bat bidaltu zan Granadara, Viet Nam edo Bretañara bidaltu geinken moduan. Baina erakunde honen egin-kizuna, hemen dago, gure lur honetan, eta gure herriaren zerbitzuari lotua.

Elizak, eginkizun horretan jarduteari, ez deritzazu klerikalismo oportunistaren baten kutsua daukanik?

Lehen be esan dot, erakunde honen zuzendaritza praktikoa, erabazitzailea esango geunke, mota guztietako laguntzaileek hilerro egiten daben biltzarra dala.

Ez dot ukatzen, txarteletan agertzen dan parrokietako seiluak, propaganda apur bat egiten deusunik Elizari. Baina ohartu gaitzen zirkulantziak kontutan hartu behar ditugula. Hona zergatik, hartu daben Elizak erakunde hau bere babespean:

Edonor konturaturako da, horrelako ekintzak, ezetarik babes ofizialik gabe, efektivitate gutxiago eta arrisku bat be ba daukala.

Baita elkartasunik eza eta tal-

dekeria garaitzeko be. Horrela egiten dogu posible, ekintza hau iraunkorra izan daitean. Baina, seguru, biharko egunean, ekintza honek beste estilo bat eukiko leuke.

Felix, lotsa be emoten deust, gaur za hauek galdetzeko preminarik ez litzateke egon behar eta. Iritzi bateko nahiz beste, fededun nahiz gabeko, nahiz komunista izan, berdin laguntzen jako?

Ekintza hau, herri osoaren zerbitzurako da, nahiz fededun, nahiz ateo. Gaur egunean, garbi ikusten da hau. Ebanjelioaren argitara, ateoia izan arren, munduaren askazioaren alde lan egiten badau, Kristau Erreinua prestatzen dago, Jaungoikoaren Izpirituak bultzatuta dihardu. Beraz ideologia gora-behera, daniel laguntzen jake berdin, beren premien arauera.

Zer eskatuko zeuskio Eibarko herriari?

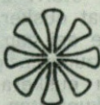
Ba, segi daiala etenik gabe laguntzen, barealdietan larrialdietan bezala.

Beste herriaren batzutan be, egiten da ekintza honen antzekorik?

Gipuzkoan, ba dakit Donostia, Goierri eta Hernanin egiten dala. Elgoibarren be zer edo zer egin izan da. Beste herrialdeetako berririk ez dakit.

Eskerrikasko Felix, zure erantzunegaitik. Eta Jarrai dauzela orain arte bezala, kementsu, herriaren aldeko ekintzotan.

S. BASAURI

IRAKURRI BATEZ ERE

Gertaera barregarriak, «xelebre» deritzakegunak, ba dira mordo bat gure eguneroko historia txikian. Ahozko literaturan, bertsolaritza nahiz koblakaritza bide diralda, kontatu ezingoko ziriak, jazoerak, asma-zioak eta berriketak ditugu.

Horrez gainera, ba da beste ahozko literatura era bat, gaur egun idatzia agertu arren, herriagan sortutakoa dena, herriaren jantzia dakarrena, herriaren piperra duena, herri xehearen etorri bizi azaltzen daukana.

Horra hor, esate baterako, Aita Felix Bilbaoren *Ipuin Barreka* deritzan ipuin sorta ederra, San Martinen *Zirikadak* eta *Eztenkadak*, Kiriñoren *Abarrak*. Barbier-en *Supazter txokoan*, Fernando Amezketa-arenak nahiz Plaentziatarrarenak etab. Eta ipuingintza aipatzen hasiez gero, nork aurrera hartu Urruzunori? Ezta zirizaille edozelnek ere. Mutila dugu elgoibartarra ipuingintza kontuan, mutila gero! Ipuinari onenatarikoa, bere ipuin asko eta asko berak asmatutakoak badira ere, herriaren iturri ugaritsutik, jario bizi, bihur, zoli, fin eta eder asko batuten zekiena. Azkenik, gaur egun, horra hor ere A. Astiz Arregi, Abeletxe eta Txomin jaunek, hor hemen edozenbat aldizkaritan sakabanatuak dituzten Nafarroa, Bizkaia eta Deba eskualdeko jazoera eta esanaldi ziritsiak.

Aipatutako ipuin, asmazio, gertaera, ziri eta urtenaldiek ba dute elkarrengano lokarri bat, beren aparteko bereizitasunaren barruan, hau da: Herria. Herria eta ez beste inor da eta garantzi gabeko historia txiki hauen jaun eta jabe. Problema gutxioko herria, jolasen edo lanean, jaiegun nahiz astegunean, eguneroko zereginari doi doa lotzen den herria.

Sakontasunik gutti, harrokeria batiere, maltzurkeria askotxo, filosofia

apur bat, gatz gura beste eta berezko demasa aurkituko duzu irakurle ipuin sorta horietan. Eta irakurriko bazenitu irakurri, barretan egingo zenuen barretan. Izan ere, herriaren bizkortasuna dariela, herria bezain xeheak dituzu ipuinak, herria bezain bizi, biziak eurak.

Askotxok esan dezakete, bizi garen egoera honetan, lelokeria hutsa dela literatura era hori, alferrikoa, ezertxoaren hurrengo. Badirudi, historiaren zehar tokatu zaigun garaian, ez dugula astirik aurrera begiratzeko baino. Atzera, lehenera, begiratzan duena hila bide da, erabat atzerakoa. Gaur egun inpresio bihurriak, gogorrak, likitsak, mingotsak behar ditugu gure bihotzak ikararik txikiena sentitzeko. Bost axola guri atzo goizean gertatutakoa. Aurpegi berriak baizik ez gaituzte liluratzen. Gure aurrekoen gertaerei, esanaldi, Korneio Pu-txaputxaren inuzentekeriak deritzagu. Hala ere, egun daduzkagun eroso-bide eta erraztasunekin ez ote gara inoiz baino asegaitzagoak bihurtu? Dena dela ezin uka gure aurrekoek guk baino errazago eta sarriago zerabiltela irriparra ezipain-artean.

Guk bagenekin jakin gertaera xe-lebre horiek dastatzen, seguru asko etxean nahiz lanean umore ho-beaz jardungo genukeala. Beldur naiz, praktikokeria bat eraginez, irakurri utziko ditugula gure herriaren izaera ezagugarrienak. Eta bertan ditugu irakurgarri errazen eta atseginenak!

Gainera, Aita Villasanteren hitzez, era honetako ipuinak irakurteak baditu bai balio haundi bi. Lehena eta batez ere euskeraz irakurtzea, bestea eta ondorengo, irakurri barre egitea. Ondorengo ez da bera gutti XXgn. mendeko zenbait euskaldunentzat.

AMATIÑO

AZKEN - BERRIAK

GURE LIBURUAK

Jose Maria Arozamena idazleak oraintsu atera du Zuloagari buruzko liburu bat. Ederto ornitua eta kolorezko argazkiz jantzia. Liburu hau «Sociedad Gipuzcoana de Ediciones y Publicaciones» dalakoak argitaratu du.

Juan San Martinen «Zirikadak» izeneko liburu ziritsua ahituta edo omen da. Hala ere Eibarko liburutegi bateren baten ba da salgei zenbait ale. Baita Toribio Etxebarriaren «Lexicón del Euskera Dialectal de Eibar» eta «Ibiltarixanak» ere.

Horrez gainera, aurkitzen, zail samar dan liburutik ere, ba da, esate

baterako, «Historia de la Literatura Vasca» (L. Mitxelena), «Olerki Berritze» (Emeterio Arrese), «Nere izena zan Plorentzi» (L. Villasante), «Peru Abarka» (J. A. Mogel) etab.

Batzuetan liburutik ez saltzea mesedegarria izan daiteke ondoren etorriko diran gazte kementsuentzat. Ikas dezatela gazteek aukera horiek bereganatzen.

ABESLARI TXAPELKETA

Eibarko Irratiak antolatutik, hil honetan izango dugu Euskal Abeslarien Hirugarren Txapelketa. Lehenengo saioak hileren 22 eta 29-an izango dira. Azkena eta Txalpeidun aukeratzea Abenduaren 5-ean. Hiru saio hauek Coliseo Aretoan eratu-ko dira.

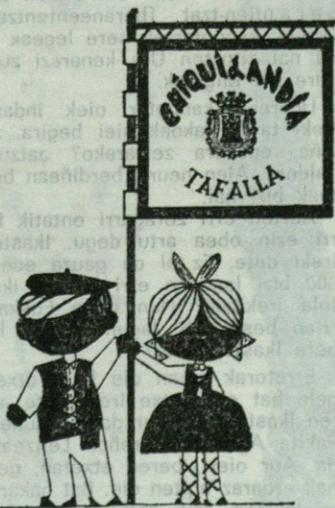
Entzuleok jakin bezate ez dala abestien txapelketa bat, abeslariena baino. Beraz, abestia ezik, abeslarien maila da sarituko dana.

HOTEL ARRATE

Ez da jausi.

KOPIATZAILEAK

Nafarroako Tafallan euskal giroa eta zentzua birbixten ari omen da, eraberritzean. Oraintsu izan dira bertako jaiak eta euskal kutsua nabari omen zan herriarren artean. Euskaldunak garan aldetik berri ho-

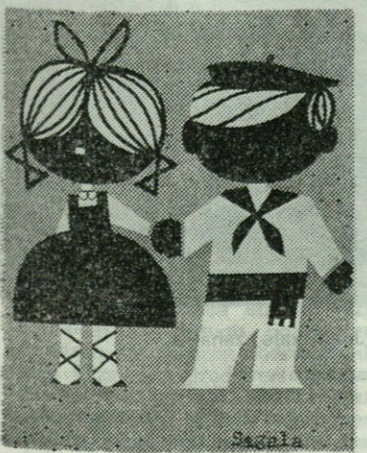

riek erabat poztutzen gaituzte, eibartar soilak garan aldetik orde, besterik zirikatzen gaitu.

Dalako Euskal Jaia dala eta, txartel polit bat agertu bide dute tafallarrak. Hala ere ez dute buruhauste handirik izan txarteletako irudiari dagokionez behintzat. Ez horixe. Ez dute bada Eibarko euskal jaiarena eredutzat hartu! Zertxobait aldatuta horra hor Sagala artista gaztea zanaren lan polita. Irakurleak ikus beza oker nagoen ala ez.

Ez diogu oraingoan, behinik behin, Tafallakoei kontu esturik eskatu. Hala ere erreku txikiren bat egitea ez digu inork ukatuko. «Eskazue eta emango zaizue», guztio, honela adiskideago.

A.

SAGALA

GURE AMA LURRA

LEKUNBERRI

Latxaga

Larraun nafar baillarako erri nagusia da. Donostiatik Iruñera dijoan errege-bidearen ertzean dago. Tokia ezin erosoago ta ederragoa. Aralar mendia aurrez aurre agertzen zaigu Gipuzkoako mugaraño. Inguruan belaze zabalak, basoak ezin konta ala, guztietan pagoa errege. Atzean, bizkar konkor bat bezala arkaitz galanta, illearen modura piñu batzuk dituela. Larraun erreka ertzean dijoa Irurtzun alde- ra. Iturriak nun nai daude.

Eliza, errege-bidetik aruntzaxeago ikusten degu. Eliz inguruan erri-zaarra. Errege-bide ondoan Lekunberri berria dago, an bai ostatu galanta. Udarako ezin ohea da toki eroso ta alai au.

Eliza, ederra, zaarra, erromaniko-gotiko bitartekoa, dan dana arri landuaz egiña, gaztelu baten antzekoa batez ere dorrea. Antziñako sarrera ta atzeko leiok gorde ditu. Ederrak dira, iduriz beteak, danak zerbait esan nai dutela.

Orain dala gutxi, eliz barrena be-

rritu dute ta izan leiken ederre- netakoa gelditu da, gusto aundiaz egiña. Atzeko zirrikitu zaarrak ere agertu dizkigute berritze ontan. Erretaula 17-garren gizaldikoa da, Ameriketako arte lanen antza ba du, Mexikotarren batek egiña ba- litz bezala. San Joan Bataiatzai- llearen iduria erdian dago, bere izena darama elizak. Bataio-pontea zabala du, gotikoa. Ate ondoan ja- rri dute bataio ta ur bedeinkatua artzeko balio duela. Amaseigarre- neko Amabirgina bat ere, bere se- mea eskutan duela eserita dagoena jarri digute agirian arrizko orman. Eliza gaurko kristau elkarten bi- lleratako antolatua dago. Orren apain, garbi ta argi, oso gutxi Na- larroan.

Eliza aurrean, erriko kale zaarre- na dago. San Juan kalea deritza. Txikia da, etxe zarrak ditu, gotiko garaikorik ba da. Izen auetxek di- tuzte; Marigarzenea, Gallarreneia, Apezetxea (ezker); Iribesenea, Ba- rraneia, Mitxansenea, Alkatenea

(eskubi). Etxe geienak, nafar etxe sendo oietakoak dira. Donostiatik Iruñera berebillean goazela, bide ertzean ortxen dago erri sarreran, danen agirian eta ezin aztu dezake- guna «Antonea». Etxe zabala, bi za- ti galantarekin, dorre bat erdian du- tela.

Gaurko erri paketsu onek garai batean izan zituen bere buruau- teak.

1460-garren urtean etxe geienak erre egin zituzten tolosarrek.

Orain 120 familia bizi, dira 600 bi- zilagun gutxi gora beera. Baillara osoaren salerosle geienak, emen daude, baita sekretarioa, sendagi- llea, albaiterua ta abar, ere.

Bertako ta ingurueta-ko gazteei lana emate arren, ola berriak egi- ten ari dira. Jainkoari eskerrak mendi bazarretan sartzen dituzte, erria ito gabe. Badago erradiadore ola 30 langillerekin eta suizegaz- tandegia beste amarrekin. Talde- txo bat Leitzeko olategi nagusira joaten da lanera egunero. Gaiñe- ra-koan lurgintzatik bizi dira, beñak dituzte esnea kentzeko. Hotel eder bat ba dago, estatuak eta ardange- lak ugari.

Euskal-giroa nun zegoen orain arte? Ba oso eroria. Mutil eta nes- ka guztiak erderaz mintze dira, aziak ere beren artean erderaz, za- arrak zaarrekin batzuetan euskaraz. Ori dana Euskalerriko biotzean ger- tzen da.

Urtetan etzan itz bat euskeraz entzuten. Eskoletan dana erderaz. Jakiña denbora gutxin euskeraren bizi egiña zegoen. Negargarria ta mingarria zan, San Migeletik jeix- terakoan eta erri ontara sartzera- koan gazteek beren artean euske- raz tutik ere etzutela egiten. Al- daketa onen arrazoiak galdetu ezke- ro, erantzuna prest zegoen: «eus- kera zertarako». Gaur gauzak asko ari dira aldatzen.

Erretore zaarra il zan, Goian be- go. Berria etorri da, Basaburuko semea, ezin jatorragoa ta argiagoa, Migel Alberro bere izena. Lekunbe- rriari etorri ta aste gutxitara, berri pozgarri bat etorri zitzaigun; ille- tako meza bat euskeraz eman zue- la. Orduantxe asi zan euskera ber- pizten. Elizkizunetan gero ta geia- go sartu du euskera. Gaur meza batzuk bi izkuntzatan ematen ditu, bestetan euskal abestiak sartzen ari da.

Beste pauso zail bat eman zuen erretore jator onek. Meza nagusia- ren garaian, Klarisetako lekaiame elizan beste meza bat izaten zan berantien-tzat (beraneententzat). Orrela, kanpotarrek bere legeak ja- rri nai zituzten Ura kenarazi zuen gure On Migelek.

Udarako kanpotar oiek indarra izaki ta bertakoak aiei begira. Ja- kiña, euskera zertarako? oatzuen galdera. Aien neurri berdiñean bes- teak bizi nai.

Aurten erri zoragarri ontatik be- rri ezin ohea artu degu. Ikastola ireki dute. Ez al da gauza ederra 600 bizi lagunuen erri batean ikas- tola irekitzia? Nun dago Euskale- rrian beste 600 laguneko erri bat bere ikastolarekin?

Erretorak eman die bere etxean gela bat eta antxe ireki dute aur- ten ikastola. 22 aur datoz egunero. Pakita Agirre andereñoa Leitzearra da. Aur oieri, beren etxetan, geie- nak erdaraz egiten die. Bat bakarrik mintzaten zan garbi gure izkun- tzan. Ez da orren erraz izandu au- rrak ikastolara bidaltzea. Guraso ba- tzuentzat oraindik euskeraz egitea politika da. Dana dala asi da, ta gurasoek illabetero 100 pezeta or- daintzen dute, gaiñerakoa Diputa- zioako Prinzipe de Bianak egiten du.

Aurtengo udaran, gazteak saiatu dira beste gauza aundi bat aurrera ateratzen baillarako eguna. Beste idazki batean ematen ditut berriak. Gazteak ere esnatzen ari dira.

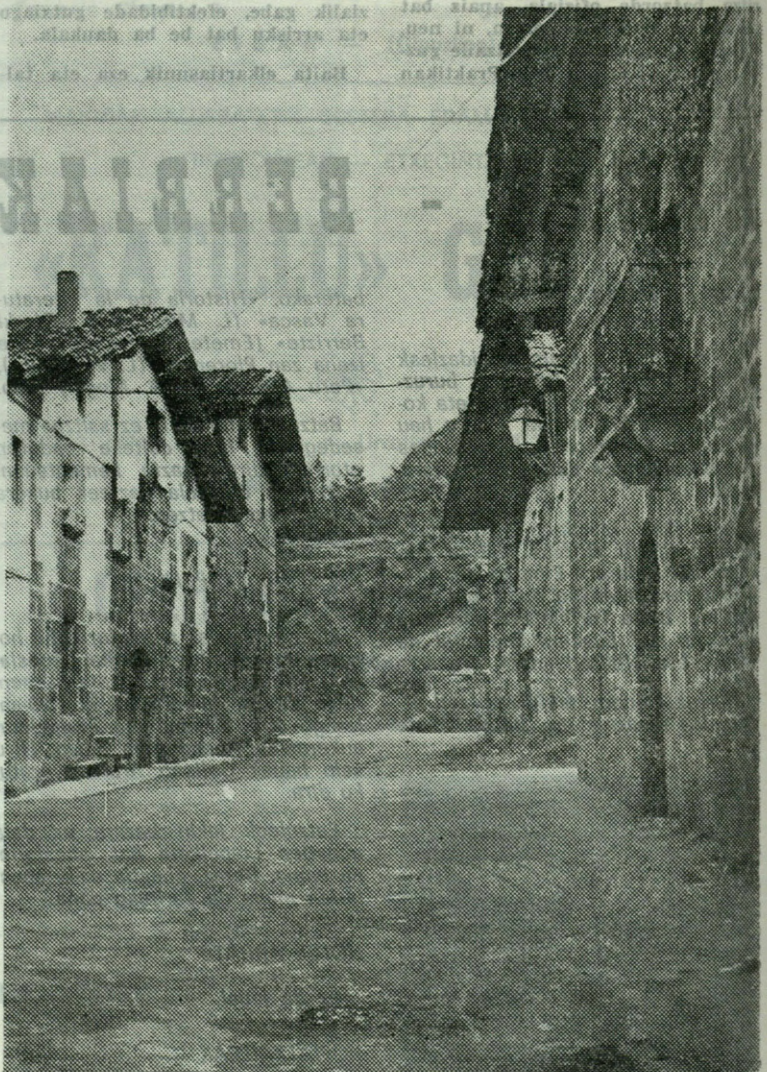
Joaterakoan, erretorak lagundu zidan bide pixka batean. Eguna gar- bia zegoen, San Migel aizea ge- nuen. Beldurra zuten biaramonera- ko eguzki aizeak joko otezuen eta otz leor egitea.

Aralarko San Migela berebillean joateko, Lekunberritik artu bear da bidea, ez dago besterik. Aruntz be- gira zion nere lagun erretorak: «Aralar da Euskalerraren biotza».

Lekunberriko eliz-ateko erromaniko-irudia

(“Aida” argazkia)

Lekunberriko San Joan kale zaharra

(“Aida” argazkia)

Larraun baillarako eguna

Nafarroako Larraun baillaran, su berri bat piztu da. Aurten leenengo aldiz baillara osoko eguna ospatu dute. Jai orren gai, auxe aukeratu dute; Larraun bat, 12 erri bat.

Lekunberriko gazteek bi urtez Elizondan izandu dira «Bazan- daren Biltzarra» ikusten. Bai egun zoragarria igaro, eta bai asmo berriak Larraun aldera ekarri ere. Andik etorrita auxe zioten gaz- teek: «Erri bakoitza bere aldetik ibilli bearrean, zergatik ez gera denok elkartzen eta batera lanean asten».

Pentsatu ta asi. 12 erriren artean, jai bat antolatu eta egin dute. Aukeratu zuten eguna, igandea zan, iraillaren 13. Amabi erriak Lekunberria bildu ziran.

Jai onen gai aipatuena auetxek izandu dira. Aurretik, Lekun- berrin orri batzuk banatu dituzte, etxe guztien euskal izenekin. Danak ezagutu ditzazten ta atarian jarri. Izen asko aaztuak zeuden. Txitulariak erriz erri ibilli dira goizean.

Amaketan Meza elkartua dandana euskeraz. Eliza beterik ze- goen. Ondoren pelota saioa gazteen artean. Denentzat bazkaria. 225 lagun bildu ziran bazkaltzen; 75 pezeta ordaindu zan.

Bertsolariak bertakoak, Udabeko Orea ta Errazkingo Argina- rena. Atsaldeko bostetan sokatira ta korrikalariak. Iribasko gaz- teek angio ingurutxo atera zuten oso poliki. Gero Gipuzkoako abeslari talde bat. Ondorean dantza. Aur txiki guztiak euskal jan- tziekin ibilli dira kalean.

Leenengo urtea izandu da ta uste baiño obeto atera zaie. Gazte denek lana ondo bete dute. Batez ere Arruiz, Aldaz, Ba- raibar, Uitz, Iribas, Lekunberrikoak egiñaalak egin dituzte.

Orrelako egun batek elburu asko batutzen du. Dana dala, oar- tzen dira lur berexi batetan bizi dirala eta lur orrek izen bat duela eta ez nolanaiko nortasuna. Ekintza onekin Baillararen nor- tasuna obeto ezagutu dute eta maitatu.

Jaiekin asten dira, baiña gero oartzen dira gauzarik ederrena elkartasuna dala ta batasunaren bidez korapillo latz asko askatu ditekeala. Nai ta naiez Baillararen problemei begira arkitzen dira, danak alkatuta eta oso borondate onaz. Nola Larraungo Baillara esnatu ta bizi berri bat eman?, da orain egiten duten galdera gazte jator auek.

Leenago Baztan alde zala, gaur Larraun, gero beste baillarak izanen dira. Nafarroa osoa esnatzen ari zaigu. Argi bizi bat da- torkigu Nafarroa aldetik. Ezagutu dezagun. Txalo bero bat mere- zi du.

Ikastolako aurrak.

Lekunberri